

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA

ANTONIO TIZZANO

prednesené 8. júla 2004¹

Obsah

I — Právny rámec	I - 5441
1. Článok 81 ES a nariadenie č. 17/62	I - 5441
2. Usmernenia k metóde stanovovania pokút	I - 5441
3. Oznámenie Komisie o spolupráci podnikov	I - 5443
II — Skutkový stav a konanie	I - 5444
1. Skutkové okolnosti	I - 5444
2. Napadnuté rozhodnutie	I - 5445
3. Konanie pred Súdnom prvého stupňa a napadnuté rozsudky	I - 5448
4. Konanie pred Súdny dvorom	I - 5453
III — Právna analýza	I - 5454
A — Odvolacie dôvody týkajúce sa metódy výpočtu a výšky pokút	I - 5454
1. O námietke nezákonnosti usmernení	I - 5454
a) O prípustnosti námietky	I - 5454
b) O základe námietky	I - 5456
c) O určitých špecifických aspektoch námietky	I - 5459
2. Odvolacie dôvody týkajúce sa porušenia zásad proporcionality a rovnosti zaobchádzania	I - 5462

1 — Jazyk prednesu: taliančina.

3. Odvolacie dôvody založené na porušení zásad ochrany legitímnej dôvery a zákazu retroaktivity	I - 5470
a) O porušení zásady ochrany legitímnej dôvery	I - 5470
b) O porušení zásady zákazu retroaktivity	I - 5473
4. Odvolacie dôvody týkajúce sa porušenia práv na obhajobu	I - 5475
5. Odvolacie dôvody týkajúce sa porušenia povinnosti uviesť dôvody vedúce k určeniu výšky pokuty	I - 5476
B — Odvolacie dôvody týkajúce sa okolností jednotlivých odvolateľov	I - 5478
1. Odvolacie dôvody týkajúce sa nesprávneho uplatnenia článku 81 ods. 1 ES vo vzťahu k účasti podniku v karteli	I - 5478
2. Odvolacie dôvody týkajúce sa nevzatia do úvahy poľahčujúcich a prifažujúcich okolností	I - 5481
3. Odvolacie dôvody týkajúce sa porušenia procesných pravidiel	I - 5485
IV — O trovách	I - 5487
V — Návrh	I - 5487

1. Tieto konania predstavujú odvolania podané Dansk Rørindustri A/S, Isoplus Fernwärmetechnik Vertriebsgesellschaft mbH a i. (ďalej len „Isoplus Group“), Ke-Kelit Kunststoffwerk GmbH, LR AF 1998 A/S, Brugg Rohrsysteme GmbH, LR AF 1998 GmbH a ABB Asea Brown Boveri Ltd proti rozsudkom Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002, Isoplus/Komisia, T-9/99; Brugg Rohrsysteme/Komisia, T-15/99; Lögstör Rör/Komisia, T-16/99; Ke-Kelit/Komisia,

T-17/99; Dansk Rørindustri/Komisia, T-21/99; LR AF 1998/Komisia, T-23/99, a ABB/Komisia, T-31/99 (ďalej len „napadnuté rozsudky“),² ktoré v zásade potvrdili rozhodnutie Komisie 1999/60/ES z 21. októbra 1998 týkajúce sa konania o uplatnení článku 85 Zmluvy ES (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“).³

2 — V danom poradí, Zb. s. II-1487, II-1613, II-1633, II-1647, II-1681, II-1705 a II-1881.

3 — Ú. v. ES L 24, s. 1.

I — Právny rámec

1 000 do 1 000 000 účtovných jednotiek alebo viac, ale nepresahujúcej 10 % obratu v predchádzajúcom obchodnom roku každého podniku, ktorý sa zúčastnil porušenia, ak buď úmyselne alebo z nebalosti:

1. Článok 81 ES a nariadenie č. 17/62

2. Článok 81 ES zakazuje „všetky dohody medzi podnikateľmi, rozhodnutia združení podnikateľov a zosúladené postupy, ktoré môžu ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi a ktoré majú za cieľ alebo následok vylučovanie, obmedzovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže v rámci spoločného trhu“.

a) porušili článok 85 (1) alebo článok 86 zmluvy, alebo

b) ...

3. Komisia môže potrestať takéto správanie uložením pokuty podnikom, ktoré boli účastníkmi týchto dohôd.

Pri stanovení pokuty sa bude posudzovať jednak závažnosť porušenia a tiež jeho trvanie.“

4. Článok 15 ods. 2 nariadenia Rady č. 17/62 (ďalej len „nariadenie č. 17“) ⁴ stanovuje:

2. Usmernenia k metóde stanovovania pokút

„Komisia môže rozhodnutím uložiť podnikom alebo združeniam podnikov pokuty od

5. Komisia na zabezpečenie transparentnosti a objektívnosti svojich rozhodnutí v týchto záležitostiach vydala roku 1998 Usmernenia

4 — Ú. v. ES 13, 1962, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3.

k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy o ESUO (ďalej len „usmernenia“).⁵

8. Po tom, ako sa stanoví základná suma pokuty, Komisia zvažuje, či by mala byť zvýšená z dôvodu priťažujúcich okolností⁷ alebo znížená z dôvodu polahčujúcich okolností⁸.

6. Podľa postupov stanovených v usmerneniach sa výška pokuty v zásade určí vo viacerých po sebe nasledujúcich fázach.

9. Bod 5 písm. a) usmernení stanovuje:

7. Komisia najprv určí základnú sumu pokuty „podľa závažnosti a dĺžky trvania porušovania“ (bod 1 usmernení). Čo sa týka prvého aspektu, porušenia sú klasifikované ako: „mierne..., závažné... a veľmi závažné...“⁶ s prihliadnutím na ich povahu, skutočný dosah na trh a veľkosť relevantného zeme-pisného trhu. Čo sa týka trvania, porušenia sú klasifikované ako krátkodobé porušenia (menej ako jeden rok), strednodobé porušenia (od jedného do piatich rokov) a dlhodobé porušenia (viac ako päť rokov).

„Je samozrejmé, že konečná výška pokuty vypočítaná podľa tejto metódy (základná výška zvýšená alebo znížená na percentuálnom základe) nesmie v žiadnom prípade prekročiť 10 % celosvetového obratu daných

5 — Ú. v. ES C 9, s. 3; Mim. vyd. 08/001, s. 171.

6 — V závislosti od závažnosti porušenia usmernenia sa stanovujú sumy, ktoré po zohľadnení dĺžky trvania porušovania predstavujú základné sumy pokuty. Na „mierne“ porušenia sa vzťahuje pokuta od 1 000 eur do 1 000 000 eur, na „závažné“ porušenia od 1 000 000 eur do 20 000 000 eur a na „veľmi závažné“ porušenia nad 20 000 000 eur (bod 1 časť A usmernení).

7 — Bod 2 usmernení stanovuje, že „základná čiastka bude zvýšená tam, kde existujú priťažujúce okolnosti, ako napr.:

- opakované porušovanie toho istého typu tým istým podnikom (podnikmi),
- odmietnutie spolupracovať alebo pokusy prekážať Komisii pri jej šetrení,
- úloha vodcu alebo podnecovateľa porušenia,
- odvetné opatrenia proti iným podnikom s úmyslom posilňovať praktiky, ktoré predstavujú porušenie,
- potreba zvýšiť pokutu na účely prekročenia zisku zarobeneho nenáležite v dôsledku porušenia pravidiel v prípadoch, kde je možné objektívne stanoviť túto výšku,
- iné“.

8 — V tomto smere bod 3 usmernení stanovuje, že „základná čiastka bude znížená tam, kde existujú polahčujúce okolnosti, ako napr.: a) výlučne pasívna úloha pri porušení pravidiel alebo úloha „nasledovania môjho vodcu“, b) nerealizovanie v praxi porušujúcich dohovorov alebo praktík, c) ukončenie porušovania akonáhle zasiahne Komisia (konkrétne v prípadoch, keď realizuje kontroly), d) existencia primeraných pochybností zo strany podniku o tom, či reštriktívne konanie naozaj predstavuje porušenie, e) porušenia spáchané ako dôsledok zanedbania si povinností alebo nezámerne, f) efektívna spolupráca podniku v procese, mimo rámca oznámenia z 18. júla 1996 o neuváľovaní alebo znížení pokút v prípade kartelov, g) iné“.

podnikov, tak ako je to ustanovené v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17. ...“

nemusi byť uložená pokuta, alebo im môže byť poskytnuté zníženie pokuty, ktorá by im inak bola uložená“ [*neoficiálny preklad*] (bod 3).

10. Pri dodržaní limitu 10 % čiastka takto vypočítaná môže byť potom ďalej upravená, v súlade s bodom 5 písm. b) usmernení, na základe toho, ako Komisia vyhodnotí „určité objektívne faktory ako napríklad špecifický ekonomický kontext, akékoľvek ekonomické alebo finančné výhody odvodené vinníkmi..., špecifická charakteristika predmetných podnikov a ich reálna platobná schopnosť v špecifickom sociálnom kontexte“.

13. V tomto oznámení Komisia jasne stanovila, že ktorýkoľvek podnik, ktorý má záujem, aby sa s ním takto zaobchádzalo, musí „kontaktovať generálne riaditeľstvo Komisie pre hospodársku súťaž“ [*neoficiálny preklad*] prostredníctvom osoby, ktorá je oprávnená zastupovať podnik na tieto účely.

3. Oznámenie Komisie o spolupráci podnikov

11. Na účely podpory podnikov pri spolupráci s Komisiou vydala potom Komisia roku 1996 „Oznámenie o neuložení alebo znížení pokút v prípadoch kartelov“ (ďalej len „oznámenie o spolupráci“).⁹

14. Spoluprácu podniku potom Komisia zhodnotí pri určovaní výšky pokút, ktoré majú byť uložené.

12. Cieľom tohto oznámenia je stanoviť „podmienky, za ktorých podnikom, ak spolupracujú s Komisiou počas skúmania kartelu,

15. V praxi spolupráca zo strany podniku môže v závislosti od jej trvania a jej osobitnej užitočnosti pre Komisiu viesť k a) neuloženiu

9 — Ú. v. ES C 207, s. 4.

alebo veľmi rozsiahlemu zníženiu výšky pokuty,¹⁰ b) rozsiahlemu zníženiu tejto sumy¹¹ alebo c) značnému zníženiu výšky pokuty¹².

II — Skutkový stav a konanie

1. Skutkové okolnosti

17. V napadnutých rozsudkoch¹³ je skutkový stav sporu popísaný takto:

16. Komisia však stanovuje, že „spolupráca podniku je iba jedným z viacerých faktorov, ktoré Komisia berie do úvahy pri určovaní výšky pokuty“ [neoficiálny preklad] a že uplatňovanie ustanovení oznámenia o spolupráci „nebráni... zníženiu pokuty z iných dôvodov“ [neoficiálny preklad].

„1. [Účastníkmi sú spoločnosti, ktoré sú činné na trhu mestského vykurovania].

10 — Časť B oznámenia o spolupráci stanovuje, že: „Podnik, ktorý: a) informuje Komisiu o tajnom karteli predtým, ako Komisia začala na základe rozhodnutia šetrenie v podnikoch, ktorí sú jeho účastníkmi, za predpokladu, že ešte nemá dostatočné informácie na preukázanie existencie kartelu, b) je prvý, kto predloží rozhodujúce dôkazy o existencii kartelu, c) ukončí svoju účasť v protizákonnej činnosti skôr, ako dôjde k zisteniu existencie kartelu, d) poskytne Komisii všetky relevantné informácie a všetky dokumenty a dôkazy, ktoré má k dispozícii o karteli, a súvislo a úplne spolupracuje počas šetrenia, e) nezaviazal iný podnik, aby sa stal účastníkom kartelu, ani nekonal ako podnecovateľ, ani nebral kľúčovú úlohu v protizákonnej činnosti, poskytne sa mu zníženie pokuty vo výške najmenej 75 %, alebo sa mu vôbec neuoľoží pokuta, ktorá by inak bola uložená v prípade nespolupráce.“ [neoficiálny preklad]

11 — Časť C oznámenia o spolupráci stanovuje, že: „Podnikom, ktoré spĺňajú aj podmienky stanovené v časti B bodoch b) až e) a oznámia tajný kartel Komisii po tom, ako Komisia na základe rozhodnutia začala šetrenie v priestoroch účastníkov kartelu, ktoré však neposkytlo dostatok dôkazov pre začatie konanie vedúceho k rozhodnutiu, sa poskytne zníženie medzi 50 % až 75 % pokuty.“ [neoficiálny preklad]

12 — Časť D oznámenia o spolupráci stanovuje, že: „1. Keď podnik spolupracuje, pričom nespĺnil všetky podmienky stanovené v častiach B a C, poskytne sa mu zníženie medzi 10 % až 50 % pokuty, ktorá by inak bola uložená, keby nespolupracoval. 2. Tieto prípady môžu zahŕňať toto:— predtým, ako je poslané oznámenie o výhradách, podnik poskytne Komisii informácie, dokumenty alebo iné dôkazy, ktoré podstatne prispievajú k preukázaniu existencie porušenia,— po tom, ako dostane oznámenie o výhradách, podnik informuje Komisiu, že v záseade nenamieta proti skutočnostiam, na ktorých Komisia založila svoje obvinenia.“ [neoficiálny preklad]

2. V systémoch mestského vykurovania je voda zohriata na centrálnom mieste rozvádzaná podzemnými potrubiami do priestorov, ktoré majú byť vykurované. Keďže teplota vody (alebo pary), ktorá ide cez potrubie, je veľmi vysoká, potrubie musí byť izolované, aby sa zabezpečila ekonomická a bezriziková distribúcia. Používané potrubie je izolované, a to tak, že v záseade pozostáva z ocelového potrubia obaleného plastovým potrubím s vrstvou izolačnej peny medzi nimi.

13 — Pri popise skutkového stavu a pri citácii z napadnutých rozsudkov budem vzhľadom na v podstate zhodné znenie odôvodnení napadnutých rozhodnutí odkazovať iba na jeden z nich, a to na rozsudok LR AF 1998/Komisia, T-23/99.

3. V sektore mestského vykurovacieho potrubia existuje medzi členskými štátmi rozsiahly obchod. Najväčšie národné trhy v Európskej únii sú Nemecko s podielom 40 % na spotrebe Spoločenstva a Dánsko s podielom 20 %. Dánsko má 50 % výrobnú kapacitu v Európskej únii a je hlavným produkčným centrom v Únii pre všetky členské štáty, v ktorých sa používa mestské vykurovanie.
4. Sťažnosťou z 18. januára 1995 švédsky podnik Powerpipe AB informoval Komisiu, že ostatní výrobcovia a dodávatelia mestského vykurovacieho potrubia si rozdelili európsky trh v karteli a že prijali zosúladené opatrenia, aby narušili jeho činnosť, alebo aby sa jeho činnosť obmedzila iba na švédsky trh, alebo aby ho jednoducho vytlačili z tohto sektora.“
- šetrenia Komisia prijala napadnuté rozhodnutie, ktorým:
- zistila, že Dansk Rørindustri A/S, Henss/Isoplus Group, Pan-Isovit GmbH, Ke-Kelit Kunststoffwerk GmbH, LR AF 1998 A/S, Brugg Rohrsysteme GmbH, LR AF 1998 GmbH, ABB Asea Brown Boveri Ltd, Sigma Technologie di Rivestimento Srl a Tarco Energi A/S porušili článok 85 ods. 1 Zmluvy tým, že boli účastníkmi „komplexu dohôd a dohodnutých postupov v rámci odvetvia izolovaného potrubia, ktoré začali približne v novembri/decembri 1990 medzi štyrmi dánskymi výrobcami, následne sa rozšírili na ostatné národné trhy a pribrali Pan-Isovit a Henss/Isoplus, a koncom roku 1994 tak vytvorili ucelený kartel pokrývajúci celý spoločný trh“ [*neoficiálny preklad*] (článok 1),

2. Napadnuté rozhodnutie

18. Po sťažnosti Powerpipe AB Komisia začala správne šetrenie, aby určila, či došlo k porušeniu článku 85 ods. 1 Zmluvy ES (teraz článok 81 ods. 1 ES). Po skončení

- žiadala, aby vyššie uvedené podniky skončili porušovanie a zdržali sa „v otázke ich činnosti v oblasti izolovaných potrubí uzavretia akejkoľvek dohody alebo dohodnutého postupu, ktoré by mohli mať taký istý alebo podobný cieľ alebo účinok ako porušovanie, vrátane akejkoľvek výmeny obchodných informácií, ktorými by mohli byť schopné pozorovať pridžžanie alebo zosúladenie sa s akoukoľvek dohodou uzavretou konkludentne alebo výslovné týkajúcou sa rozdelenia si trhu,

- určenia pevnej ceny alebo zosúladenia ponúk v Spoločenstve“ [*neoficiálny preklad*] (článok 2),
- HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH Verwaltungsgesellschaft,
- a uložila:
- Isoplus Fernwärmetechnik Vertriebsgesellschaft mbH,
- a) ABB Asea Brown Boveri Ltd pokutu 70 000 000 eur;
- Isoplus Fernwärmetechnik GmbH, Sondershausen,
- b) Brugg Rohrsysteme GmbH pokutu 925 000 eur;
- Isoplus Fernwärmetechnik Gesellschaft mbH-Stille Gesellschaft,
- c) Dansk Rørindustri A/S pokutu 1 475 000 eur;
- Isoplus Fernwärmetechnik Ges. mbH, Hohenberg,
- d) Henss/Isoplus Group pokutu 4 950 000 eur, za ktorú sú spoločne a nerozdielne zodpovedné:
- e) Ke-Kelit Kunststoffwerk Ges.mbH pokutu 360 000 eur;
- f) Oy KWH Tech AB pokutu 700 000 eur;
- HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH & Co KG,
- g) Løgstør Rør A/S pokutu 8 900 000 eur;

- h) Pan-Isovit GmbH pokutu 1 500 000 eur; kartelu, ktorý, hoci začal v Dánsku, od začiatku sledoval dlhodobý cieľ rozšírenia kontroly účastníkov na celý európsky trh. Takéto správanie narušujúce hospodársku súťaž v podstatnej miere poškodilo obchod medzi členskými štátmi.
- i) Sigma Tecnologie Di Rivestimento Srl pokutu 400 000 eur;
- j) Tarco Energi A/S pokutu 3 000 000 eur.

19. V odôvodnení rozhodnutia Komisia zistila od konca roku 1990 existenciu viacerých dohôd a dohodnutých postupov v oblasti vykurovacích potrubí v rozpore s článkom 81 ES, kde účastníkmi boli odvolatelia, ktorí ich pôvodne obmedzili na dánsky trh (ďalej len „dánsky kartel“) a neskôr ich rozšírili na celý európsky trh („európsky kartel“), pričom ich zámerom bolo v podstate a) rozdeliť európsky trh medzi rôznych výrobcov zavedením systému kvót, b) vylúčiť jediného priameho konkurenta (Powerpipe AB) nezapojeného do kartelu, c) určiť pevné ceny tovarov, d) prideliť projekty vopred určeným výrobcom a e) manipulovať výberové konania (odôvodnenia č. 28 až 127 rozhodnutia).

20. Komisia takisto zdôraznila, že dánske a európske kartely boli prejavom jedného

21. Pokiaľ ide o skutočnosť, ktorá je najdôležitejšia v týchto sporoch, konkrétne výpočtu pokút uložených spoločnostiam, Komisia usúdila, že správanie vyššie uvedení spoločností na európskom trhu vykurovacích potrubí splnilo podmienky na to, aby bolo kvalifikované ako veľmi závažné porušenie článku 81 ods. 1 ES a odôvodnilo uloženie pokuty v základnej výške 20 miliónov eur (odôvodnenie č. 165 napadnutého rozhodnutia) pre každý podnik.

22. Komisia po tom, ako určila základnú výšku pokuty iba odkázaním na závažnosť porušenia, zhodnotila špecifickú závažnosť, a teda skutočný dosah porušenia zo strany každého jednotlivého podniku na hospodársku súťaž, aby a) upravila výšku pokuty podľa skutočnej schopnosti účastníkov porušenia narušiť hospodársku súťaž a b) zabezpečila, že pokuta bude mať dostatočne odstrašujúci účinok.

23. Komisia tak rozdelila podniky do štyroch kategórií podľa ich príslušných podielov na príslušnom trhu Spoločenstva. Pre každú kategóriu určila Komisia rôzne základné sumy takto: pre prvú skupinu, teda ABB, bola určená základná suma 20 000 000 eur, pre druhú skupinu, teda Lögstör, bola určená suma 10 000 000 eur, pre tretiu skupinu, ktorá pozostávala z Tarco, Starpipe, Henss/Isoplus a Pan-Isovit, určila sumu 5 000 000 eur a pre štvrtú skupinu, ktorá pozostávala z Brugg, KWH, Ke-Kelit a Sigma, určila sumu 1 000 000 eur.

24. Potom pre každý príslušný podnik Komisia určila výšku pokuty, berúc do úvahy a) dĺžku trvania ich účasti v karteloch a b) akékoľvek poľahčujúce alebo pritažujúce okolnosti. V prípade, že výška takto vypočítanej pokuty presahovala 10 % celosvetového obratu daného podniku, Komisia znížila výšku pokuty, aby nepresiahla túto hranicu (odôvodnenie č. 167 napadnutého rozhodnutia).

25. Napokon vo vhodných prípadoch Komisia uplatnila také zníženia, ktoré sú uvedené v oznámení o spolupráci (odôvodnenie č. 166 napadnutého rozhodnutia).

3. Konanie pred Súdom prvého stupňa a napadnuté rozsudky

26. Žalobami podanými do kancelárie Súdu prvého stupňa medzi 18. až 25. januárom 1999 spoločnosti Brugg Rohrsysteme, Lögstör Rör, Ke-Kelit Kunststoffwerk, Dansk Rørindustri, LR AF 1998, Sigma Tecnologie di Rivestimento, ABB Asea Brown Boveri, HFB Holding KG, HFB Holding GmbH, Isoplus Rosenheim, Isoplus Hohenberg a Isoplus GmbH navrhovali zrušenie napadnutého rozhodnutia, alebo, subsidiárne, zníženie výšky pokút uložených Komisiou.

27. Každý zo žalobcov vzniesol námietky vzťahujúce sa na jeho špecifickú situáciu. Všetci však v úvode vyjadrili námietky voči postupu určenia pokút, založené na: a) nezákonnosti usmernení, b) porušení zásad proporcionality a rovnosti zaobchádzania, c) porušení zásad zákazu retroaktivity a ochrany legitímnej dôvery, d) porušení práv žalobcu na obhajobu a e) uvedenia dôvodov, na ktorých je založené napadnuté rozhodnutie.

28. Zhrniem tu odpoveď Súdu prvého stupňa na tieto výhrady, no najskôr je potrebné uviesť, že podľa Súdu prvého stupňa je v tomto prípade jasné, že Komisia určila pokutu uloženú podnikom v súlade so všeobecnou metódou stanovovania pokút upravenou v usmerneniach.

29. a) Súd prvého stupňa najprv preskúmal námietku o nezákonnosti usmernení, ktorú podali podľa článku 241 ES viacerí žalobcovia.

musí zakladať na viacerých faktoroch, akými sú, okrem iných, osobitné okolnosti prípadu, jeho kontext a odstrašujúca povaha pokút, hoci nebol vytvorený žiadny záväzný alebo vyčerpávajúci zoznam kritérií, ktoré musia byť vzaté do úvahy... Z judikatúry vyplýva, že Komisia je oprávnená vypočítať pokutu podľa závažnosti porušenia a bez toho, aby vzala do úvahy rôzne údaje o obratoch predmetných podnikov.“¹⁴ [neoficiálny preklad]

30. Podľa ich názoru v týchto usmerneniach Komisia stanovila základné sumy na výpočet pokút, ktoré boli tak vysoké, že sama seba pozbavila diskrečnej právomoci zverenej jej článkom 15 nariadenia č. 17, v rámci ktorej môže prispôbiť pokuty s prihliadnutím na všetky relevantné faktory vrátane prípadných poľahčujúcich okolností.

31. V tejto súvislosti Súd prvého stupňa, hoci uznáva, že Komisia prijala metódu výpočtu pokút, ktorá nebola úplne založená na obrate daných podnikov, usúdil, že Komisia sa neodklonila od výkladu článku 15. Podľa jeho názoru je to preto, že „Komisia nie je povinná, keď zvažuje pokuty podľa závažnosti a dĺžky trvania predmetného porušenia, stanoviť výšku pokuty na základe obratu predmetných podnikov alebo zabezpečiť, v prípade uloženia pokút viacerým podnikom, ktorých sa týka to isté porušenie, aby konečné čiastky pokút vyplývajúce z jej výpočtov vo vzťahu k predmetným podnikom, odrážali akýkoľvek rozdiel medzi nimi z hľadiska ich celkového obratu alebo ich obratu na relevantnom trhu výrobkov. V tomto smere sa považuje za ustálenú judikatúru, že závažnosť porušení sa

32. Po druhé, Súd prvého stupňa stanovil, že „napriek tvrdeniam žalobc[ov], usmernenia neprekračujú ustanovenia nariadenia č. 17... V tomto smere je potrebné uviesť, že hoci článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 stanovuje, že Komisia môže uložiť pokuty až do výšky 10 % obratu za posledný hospodársky rok každému podniku, ktorý sa zúčastnil porušenia, zároveň požaduje, aby prípadná pokuta podniku bola znížená, ak by mala presiahnuť 10 % jeho obratu nezávisle od priebežných výpočtov, ktoré berú do úvahy závažnosť a dĺžku trvania porušenia. Ďalej, článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17 nezakazuje Komisii, aby výška pokuty v čase jej výpočtu presahovala 10 % obratu príslušného podniku, ak výška prípadnej pokuty uloženej podniku neprekračuje maximálnu hranicu. Usmerne-

14 — Body 278 až 281 napadnutého rozsudku.

nia obsahujú podobné ustanovenie, kde navyše stanovujú, že „konečná výška pokuty vypočítaná podľa tejto metódy (základná čiastka zvýšená alebo znížená na percentuálnom základe) nesmie v žiadnom prípade prekročiť 10 % celosvetového obratu daných podnikov, tak ako je to ustanovené v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17“. Ak Komisiou vypočítaná výška pokuty v priebehu výpočtu presiahne 10 % obratu predmetných podnikov, nemôže byť Komisia kritizovaná, pretože určité faktory vzaté do úvahy pri jej výpočte neovplyvňujú konečnú výšku pokuty, čo je dôsledkom zákazu stanoveného v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 o presiahnutí 10 % obratu predmetného podniku“. ¹⁵ [*neoficiálny preklad*]

stupňa, že tieto sumy reflektujú dôležitosť každého podniku v oblasti izolovaných potrubí, berúc do úvahy jeho veľkosť a váhu v porovnaní s ABB a v rámci kartelu. Na tento účel Komisia vzala do úvahy nielen ich obrat na príslušnom trhu, ale aj relatívnu dôležitosť, ktorú členovia kartelu prisudzovali každému z nich... V tomto kontexte je potrebné usúdiť, vzhľadom na všetky relevantné faktory vzaté do úvahy pri stanovovaní špecifických východiskových bodov, že rozdiel medzi východiskovým bodom v prípade žalobc[ov] a tým, ktorý bol zvolený v prípade ABB, je objektívne odôvodnený. Keďže Komisia nie je povinná zabezpečiť, aby konečné sumy pokút uložených predmetným podnikom, ku ktorým vedú jej výpočty, odrážali všetky rozdiely medzi nimi, pokiaľ ide o obrat, žalobc[ovia] nemôžu kritizovať Komisiu, že východiskový bod vzatý do úvahy [v ich prípade] vyústil do uloženia pokuty vyššej, v percentuálnom vyjadrení celkového obratu, ako v prípade pokuty uloženej ABB“ ¹⁶.

33. b) Súd prvého stupňa takisto vylúčil, že Komisia pri určení pokút porušila zásady proporcionality a rovnosti zaobchádzania.

34. V tejto súvislosti Súd prvého stupňa stanovuje, že „[čo sa týka určenia východiskového bodu pre každú kategóriu], Komisia uviedla, na základe otázky Súdu prvého

35. c) Súd prvého stupňa potom takisto zamietol výhradu týkajúcu sa porušenia zásady zákazu retroaktivity, ktorú uvádzali účastníci konania vo vzťahu ku skutočnosti, že usmernenia boli uplatnené na správanie, ktorého účastníkmi boli podniky pred nadobudnutím platnosti usmernení.

¹⁵ — Body 286 až 290 napadnutého rozsudku.

¹⁶ — Body 296 až 298 napadnutého rozsudku.

36. Súd prvého stupňa uznal, že daná zásada na jednej strane predstavuje integrálnu súčasť všeobecných zásad, ktorých dodržiavanie musia sudy Spoločenstva zabezpečiť, a na strane druhej požaduje, aby „pokuty uložené podniku za porušenie predpisov hospodárskej súťaže zodpovedali tým, ktoré platili v čase, keď došlo k porušeniu“¹⁷.

závažnosti a dĺžky trvania porušenia. Ďalej stanovujú, že takto vypočítaná suma nesmie v žiadnom prípade prekročiť 10 % celosvetového obratu podnikov. Z toho podľa Súdu prvého stupňa vyplýva, že „na základe metódy stanovenej v usmerneniach budú pokuty naďalej počítané v súlade s dvoma kritériami, na ktoré odkazuje článok 15 ods. 2 nariadenia č. 17, konkrétne podľa závažnosti porušenia a dĺžky jeho trvania, pričom musí byť dodržaná maximálna výška z obratu každého podniku, ako stanovuje toto ustanovenie“¹⁸.

37. Súd prvého stupňa však usúdil, že uplatňovanie usmernení neznamená porušenie zásady zákazu retroaktivity, keďže tie nejdú nad právny rámec pokút stanovených v článku 15 nariadenia č. 17.

38. V súlade s týmto článkom musí Komisia pri stanovovaní výšky pokuty za porušenie predpisov hospodárskej súťaže zohľadniť závažnosť a dĺžku trvania porušenia. Výška takto určenej pokuty nesmie v žiadnom prípade presiahnuť 10 % obratu za predchádzajúci hospodársky rok každého z podnikov, ktoré sa zúčastnili na porušení.

40. Pokiaľ ide ďalej o údajné porušenie zásady ochrany legitímnej dôvery, Súd prvého stupňa skonštatoval, že „čo sa týka stanovovania pokút za porušenia predpisov hospodárskej súťaže, Komisia vykonáva svoje právomoci v rámci miery voľnej úvahy na základe nariadenia č. 17. Ustálená judikatúra stanovuje, že hospodárske subjekty nemôžu mať legitímnu dôveru, že vzniknutá situácia, ktorú môžu zmeniť inštitúcie Spoločenstva pri výkone svojich právomocí, sa nezmení. Naopak, Komisia je oprávnená zvýšiť všeobecnú výšku pokút v rámci obmedzení stanovených nariadením č. 17, ak je to

39. Usmernenia takisto vyžadujú, aby Komisia stanovila základnú sumu pokuty podľa

17 — Bod 221 napadnutého rozsudku.

18 — Bod 231 napadnutého rozsudku.

potrebné na zabezpečenie uplatňovania politiky Spoločenstva v oblasti hospodárskej súťaže. Z toho vyplýva, že podniky, ktoré sú účastníkmi správneho konania, ktorého výsledkom môže byť pokuta, nemôžu získať legitímnu dôveru, že Komisia neprekročí výšku už skôr uložených pokút¹⁹.

41. d) Pokiaľ ide o údajné porušenie práv žalobcu na obhajobu, Súd prvého stupňa usúdil, že „v oznámení o výhradách Komisia uviedla... dôvody, ktoré ju viedli k záveru, že toto porušenie je veľmi závažným porušením, a tiež faktory predstavujúce prifažujúce okolnosti, ktorými sú konkrétne manipulácia postupov pri predkladaní ponúk, násilné uplatňovanie kartelu na účely zabezpečenia zosúladenia všetkých účastníkov dohôd a vylúčenia jediného dôležitého konkurenta, ktorý sa nezúčastnil na dohodách, a skutočnosť, že porušenie pokračovalo po tom, ako bolo vykonané šetrenie. Komisia zároveň uviedla, že pri zvažovaní, aká pokuta má byť uložená každému jednotlivému podniku, vezme do úvahy, okrem iného, úlohu, ktorú každý z nich mal pri činnosti narušujúcej hospodársku súťaž, všetky podstatné rozdiely v otázke dĺžky trvania ich účasti, ich dôležitosť v sektore mestského vykurovania, obrat v sektore mestského vykurovania, celkový obrat, ak je to potrebné, aby mohla byť vzatá do úvahy úroveň a hospodárska sila daného podniku a aby bol zabezpečený dostatočne odstrašujúci účinok a napokon aj všetky zmiernujúce okolnosti. ... Komisia pritom zároveň stanovila... faktické a právne okolnosti, z ktorých vychádza pri výpočte

pokuty uloženej žalobcom, tak, aby v tomto smere bolo riadne zachované právo žalobcu na vypočutie. Keďže Komisia stanovila právne a faktické okolnosti, z ktorých bude vychádzať pri výpočte pokút, nemala povinnosť vysvetľovať spôsob, akým bude hodnotiť každú z týchto okolností pri určovaní výšky pokuty. Poskytnutie informácií z hľadiska výšky zvažovaných pokút pred tým, ako bol podnik vyzvaný predložiť svoje pripomienky k obvineniam smerujúcim proti nemu, by znamenalo predbiehať rozhodnutie Komisie, a preto bolo by to nevhodné. ... Komisia takisto následne nebola povinná informovať príslušné podniky počas správneho konania, že zvažuje použiť novú metódu na výpočet výšky pokút²⁰.

42. e) Napokon, Súd prvého stupňa odmietol výhradu niektorých žalobcov, že Komisia nezahrnula do napadnutého rozhodnutia primerané vysvetlenie metodológie použitej pri určovaní výšky pokút.

43. Podľa mnohých žalobcov Komisia nevzala do úvahy skutočnosť, že pokuty boli

19 — Body 241 až 243 napadnutého rozsudku.

20 — Body 202 až 207 napadnutého rozsudku.

vypočítané, vychádzajúce zo základných číastok vyjadrených v absolútnych číslach, bez ohľadu na obrat podnikov a prekračujúce maximálnu výšku stanovenú predpismi.

znižil výšku pokuty uloženej Sigma Technologie di rivestimento²⁴ a ABB Asea Brown Boveri²⁵ a d) vo zvyšnej časti potvrdil napadnuté rozhodnutie.

44. Súd prvého stupňa túto námietku zamietol a usúdil, že napadnuté rozhodnutie obsahovalo „relevantné a dostatočné určenie kritérií vzatých do úvahy na účely určenia závažnosti a dĺžky trvania porušenia, ktorého sa dopustili žalobcovia“²¹, a preto „Komisia [nemôže] byť kritizovaná za to, že neuviedla presnejšie dôvody pre výšku základnej sumy a výslednej sumy pokuty uloženej žalobcom“²².

45. Na záver svojej analýzy a po preskúmaní špecifickej situácie jednotlivých žalobcov v rozsudkoch, ktoré sú teraz predmetom odvolania, Súd prvého stupňa a) v zásade potvrdil zhodnotenie porušenia, ktoré vykonala v napadnutom rozhodnutí Komisia, b) zrušil časť rozhodnutia vzťahujúcu sa na HFB Holding KG a HFB Holding GmbH²³, c)

4. Konanie pred Súdny dvorom

46. V odvolaniach z 21. mája a zo 7. júna 2002 spoločnosti Dansk Rørindustri A/S, Isoplus Fernwärmetechnik Vertriebsgesellschaft mbH, Ke-Kelit Kunststoffwerk GmbH, LR AF 1998 A/S, Brugg Rohrsysteme GmbH, LR AF 1998 GmbH a ABB Asea Brown Boveri Ltd (ďalej spoločne len „odvolatelia“) v zásade navrhli, aby Súdny dvor zrušil rozsudky Súdu prvého stupňa a zastavil konania, alebo alternatívne, zrušil rozsudky a vrátil vec Súdu prvého stupňa, alebo, ako ďalšiu alternatívu, znížil im uložené pokuty a aby Komisia bola zaviazaná na náhradu trov konania pred Súdom prvého stupňa a Súdny dvorom.

47. Komisia navrhuje, aby Súdny dvor zamietol odvolania a zaviazal odvolateľov na náhradu trov konania.

21 — Bod 383 napadnutého rozsudku.

22 — Bod 384 napadnutého rozsudku.

23 — Súd zistil, že HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH & CO. KG a HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH Verwaltungsgesellschaft ešte v čase, keď došlo k porušeniu, neexistoval.

24 — Súd znížil výšku pokuty uloženej Sigma na 300 000 eur po zohľadnení, že Sigma je činná iba na talianskom trhu, a nie na celom trhu Spoločenstva.

25 — Súd znížil výšku pokuty uloženej ABB Asea Brown Boveri na 65 000 000 eur, lebo ABB už nepopieralo svoju účasť na dohode a spolupracovalo s Komisiou, pričom jej poskytlo dôkazy o karteli po tom, ako dostala oznámenie o výhradách.

III — Právna analýza

48. Začnem analýzu odvolaní tak, že sa budem vo všeobecnosti venovať odvolacím dôvodom, ktoré uviedli všetci alebo niektorí odvolatelia, týkajúcich sa metódy výpočtu pokút použitej Komisiou (A), a potom sa budem venovať osobitne odvolacím dôvodom týkajúcich sa špecifických situácií jednotlivých odvolateľov (B).

A — Odvolacie dôvody týkajúce sa metódy výpočtu a výšky pokút

49. Budem sa venovať týmto odvolacím dôvodom v poradí sledovanom už skôr.

1. O námietke nezákonnosti usmernení

50. Všetci odvolatelia uviedli pod rôznymi názvami odvolacie dôvody kritizujúce závery Súdu prvého stupňa, že metóda výpočtu pokút použitá Komisiou nepredstavuje porušenie zásad proporcionality a/alebo rovnosti zaobchádzania alebo článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17.

51. Podľa niektorých z nich sa Súd prvého stupňa dopustil najmä nesprávneho posúdenia, keď usúdil, že Komisia tým, že prijala usmernenia, neprekročila právny rámec definovaný článkom 15 nariadenia č. 17, ako ho vykladá ustálená judikatúra Súdneho dvora, a že, podobne, neprekročila mieru voľnej úvahy.

52. Podľa ich názoru však usmernenia podstatným spôsobom zmenili platné právo bez toho, aby Rada oprávnila Komisiu prijať nové predpisy.

53. Z toho vyplýva, že Súd prvého stupňa sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď zamietol námietku, že usmernenia — opatrenie, z ktorého vychádzal výpočet sporných pokút, — boli nezákonné.

a) O prípustnosti námietky

54. Pred uvažovaním o podklade týchto námietok je potrebné položiť si otázku, či formálne nezáväzné opatrenie, akým sú usmernenia, môže podliehať námietke nezákonnosti podľa článku 241 ES.

55. Podľa tohto ustanovenia je možné nepriamo namietat, že toto opatrenie je nezákonné iba v prípade „konania, v ktorom sa rozhoduje o *nariadení* vydanom spoločne Európskym parlamentom a Radou alebo o *nariadení* Rady, Komisie alebo ECB“.

56. Odvtedy, čo bol vydaný rozsudok *Simmenthal*²⁶, však Súdny dvor rozšíril rozsah námietok o nezákonnosti na všetky „akty inštitúcií, ktoré hoci nie sú vo forme nariadenia, majú podobné účinky“, teda opatrenia všeobecnej povahy, ktoré presne z tohto dôvodu nemôžu byť napadnuté jednotlivcami podľa článku 230 ES.

57. Súdny dvor jasne stanovil, že musí existovať úzke spojenie medzi napadnutým opatrením a tým opatrením, v prípade ktorého sa požaduje vyhlásenie neplatnosti. Posledné uvedené opatrenie sa musí „vzťahovať, priamo alebo nepriamo, na záležitosť, ktorá je predmetom žaloby“²⁷, a musí existovať „priame právne spojenie“ medzi napadnutým opatrením a všeobecným opatrením.²⁸

26 — Rozsudok zo 6. marca 1979, *Simmenthal/Komisija*, 92/78, Zb. s. 777, bod 40.

27 — Rozsudok z 13. júla 1966, *Taliano/Rada a Komisija*, 32/65, Zb. s. 295, najmä s. 323.

28 — Rozsudok z 31. marca 1965, *Macchiorlati Dalmas e Figli/Vysoký úrad*, 21/64, Zb. s. 221, najmä s. 238, a z 10. júla 1986, *Usinor/Komisija*, spojené veci 81/85 a 119/85, Zb. s. 1777, bod 13.

58. Podľa môjho názoru usmernenia spĺňajú tieto kritériá.

59. Je nepopierateľné, že usmernenia majú všeobecný rozsah, keďže sa uplatňujú na objektívne určené situácie a majú právne účinky voči kategóriám osôb, na ktoré odkazujú všeobecným a abstraktným spôsobom.²⁹ Takisto, hoci z formálneho hľadiska nezáväzne, stanovujú zásady a pravidlá, ktoré sa Komisija rozhodla uplatňovať pri výpočte pokút na účely článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17. Judikatúra Súdneho dvora však jasne určila, že v takých prípadoch sa Komisija nemôže svojoľne odchýliť od pravidiel, ktoré stanovila sama sebe.³⁰ Pravidlá tohto druhu s účelom špecifikovať kritériá, ktoré má inštitúcia uplatňovať pri výkone svojich rozhodovacích právomocí, môžu teda mať právne účinky.

60. Rovnako nie je možné namietat, že usmernenia sú čisto vnútorné, a preto nie sú schopné mať právne účinky navonok.

29 — Rozsudok z 18. marca 1975, *Acton a i./Komisija*, spojené veci 44/74, 46/74 a 49/74, Zb. s. 383, bod 7, a zo 14. februára 1989, *Lefebvre Frère et Soeur/Komisija*, 206/87, Zb. s. 275, bod 13.

30 — Rozsudok z 30. januára 1974, *Louwage/Komisija*, 148/73, Zb. s. 81, bod 12.

61. V skutočnosti je zo samotných usmernení jasné, že Komisia je povinná robiť určité kroky pri postupe vypočítavania pokút a najmä vziať do úvahy určité pritažujúce a poľahčujúce okolnosti vo vzťahu k podnikom; tejto povinnosti musí nevyhnutne zodpovedať právo dotknutých podnikov očakávať, že Komisia bude efektívne a konkrétne postupovať v súlade s usmerneniami.

formálne právny základ napadnutých rozhodnutí (týmto základom sú články 3 a 15 nariadenia č. 17), existuje priame spojenie medzi posledným uvedeným a všeobecným opatrením, ktoré je nepriamo napadnuté.

62. Tento záver je plne v súlade s judikatúrou Spoločenstva, ktorá stanovila, že iba opatrenia, ktoré sú vnútorného charakteru, pre danú inštitúciu nespôsobujú vonkajšie právne účinky. To sa však nevzťahuje na opatrenia Komisie, akými sú „kódexy správania“³¹ alebo „vnútorné pokyny“³², v ktorých povinnostiach oddelení Komisie a zamestnancov presne zodpovedajú práva členských štátov alebo hospodárskych subjektov.

64. Usudzujem teda, že námietka nezákonnosti je prípustná.

b) O základe námietky

63. Okrem toho je potrebné takisto poznamenať, že je známe, ako to správne uviedol Súd prvého stupňa, že Komisia stanovila výšku pokút tak, že postupovala podľa metódy výpočtu stanovenej v usmerneniach. Z toho vyplýva, že hoci nepredstavujú

65. Čo sa týka základu námietky, musím zopakovať, že podľa niektorých odvolateľov nová metóda výpočtu stanovená v usmerneniach, keďže vychádza zo špecifických súm, bez toho, že by brala do úvahy obrat dotknutých podnikov, takisto umožňuje Komisii prekročiť hranicu 10 % počas postupu výpočtu pokuty, neumožňuje primeranú „personalizáciu“ pokuty na základe všetkých relevantných faktorov a okolností. Osobitne už údajne neumožňuje Komisii riadne vziať do úvahy veľkosť podnikov a úlohu, ktorú každý z nich mal v karteli.

31 — Rozsudok z 13. novembra 1991, Francúzsko/Komisia, C-303/90, Zb. s. I-5315.

32 — Rozsudok z 9. októbra 1990, Francúzsko/Komisia, 366/88, Zb. s. I-3571.

66. V tomto smere musím v prvom rade poznamenať, že ani článok 15 nariadenia č. 17, ani judikatúra Súdneho dvora nevyžaduje, aby Komisia uplatňovala určitú metódu výpočtu na stanovovanie výšky pokút. Ako som už uviedol skôr, článok 15 nariadenia č. 17 iba stanovuje hornú hranicu výšky pokuty spolu s určitými kritériami hodnotenia porušenia.

67. Je preto potrebné určiť, či usmernenia, ktorých účelom je ohraničiť širokú penalizačnú právomoc, ktorú má Komisia v tejto oblasti, zostali v týchto medziach.

68. Súhlasím so Súdom prvého stupňa, že aj po prijatí usmernení je naďalej výpočet pokút vykonávaný iba na základe dvoch kritérií stanovených článkom 15 nariadenia č. 17, konkrétne závažnosť a dĺžka trvania porušenia, a naďalej podlieha v otázke konečnej výšky maximálnej hranici 10 % celkového obratu uvedeného týmto ustanovením [bod 5 písm. a)].

69. Pokiaľ ide o prvý aspekt, opäť súhlasím so Súdom prvého stupňa, že podľa ustálenej judikatúry má Komisia osobitne rozsiahlu

právomoc voľnej úvahy vo vzťahu k výberu faktorov, ktoré majú byť vzaté do úvahy na účely uplatňovania týchto kritérií. Ako Súdny dvor sám stanovil, „závažnosť porušenia musí byť určená s prihliadnutím na početné faktory, ako najmä na osobitné okolnosti prípadu, jeho kontext a odstrašujúci účinok pokút; navyše, *nebol vytvorený záväzný alebo vyčerpávajúci zoznam kritérií, ktoré sa musia uplatniť*“³³. Medzi tieto početné faktory hodnotenia porušenia môže byť zaradený objem a hodnota tovarov, ktorých sa týka porušenie, veľkosť a hospodárska sila podnikov, ktoré sa dopustili porušenia, vplyv, ktorým majú schopnosť presadiť sa na trhu, správanie sa každého podniku, úloha, ktorú zohráva každý z nich pri porušovaní, prospech, ktorý získali z týchto praktík narušujúcich hospodársku súťaž, a hospodársky a právny kontext porušenia, atď.³⁴

70. Osobitne vzhľadom na vzatie do úvahy obratu podniku Súdny dvor vo svojom dôležitom rozsudku vo veci *Musique Diffusion française*, ktorý vo veľkej miere citovali odvolatelia aj Komisia, jasne stanovil, že „na účely stanovovania pokuty je dovolené vziať do úvahy celkový obrat podniku..., ako aj časť

33 — Rozsudok zo 17. júla 1997, *Ferriere Nord/Komisia*, C-219/95 P, Zb. s. I-4411, bod 33. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

34 — Pozri najmä rozsudok zo 7. júla 1983, *Musique Diffusion française/Komisia*, spojené veci 100/80 až 103/80, Zb. s. 1825, a rozsudok z 9. novembra 1983, *Michelin/Komisia*, 322/81, Zb. s. 3461.

takéhoto obratu pochádzajúceho z tovaru, vo vzťahu ku ktorému došlo k porušeniu“, bez toho, *aby bolo potrebné „prideliť jednému alebo druhému z týchto čísel neproporcionálny význam vo vzťahu k ostatným faktorom“*³⁵.

71. Obrat, aj keď predstavuje užitočnú a dôležitú informáciu o hospodárskej sile podniku (celkovom obrate) a dosahu jeho správania na hospodársku súťaž (obrate na relevantnom trhu), predstavuje „iba“ jedno z mnohých kritérií hodnotenia, ktoré má Komisia k dispozícii.

72. V každom prípade, ako správne usúdili Súd prvého stupňa a Komisia, usmernenia nebránia tomu, aby sa vzal do úvahy v rôznych častiach postupu pre výpočet pokuty aj celkový obrat a/alebo obrat na relevantnom trhu. Osobitne, usmernenia stanovujú, že v prípade porušení, ktoré sa týkajú viac ako jedného podniku, „možno bude nutné v niektorých prípadoch uplatniť zváženie výšky pokút stanovených v rámci každej z troch kategórií, aby bola zohľadnená špecifická záťaž, a teda aj reálny dosah porušovania pravidiel každého podniku

v hospodárskej súťaži, predovšetkým tam, kde je značná disparita medzi veľkosťou podnikov, ktoré sa dopúšťajú tých istých priestupkov“ (bod 1 časť A šiesty odsek).

73. Inými slovami, hoci usmernenia nestanovujú vzhľadom na obrat daného podniku, že má byť sústavne zahrnutý do výpočtu základnej sumy alebo neskôr v procese určovania výšky pokuty³⁶, tento prvok nie je vylúčený *a priori* z výpočtu. To navyše preukazuje aj rozhodnutie Komisie v prípadoch, ktoré sú predmetom tohto odvolania, v ktorom sú rozdelení žalobcovia do štyroch skupín podľa ich veľkosti a ktoré následne stanovilo základné sumy, ktoré sa navzájom podstatne odlišovali.

74. Z tohto dôvodu nemožno tvrdiť to, čo uvádzajú odvolatelia, teda že výpočet pokút podľa metódy stanovenej v usmerneniach sa obmedzuje iba na vopred určenú aritmetickú činnosť. Okrem toho, ako som už povedal o obrate a najmä o možnosti úpravy výšky pokuty podľa veľkosti daných podnikov, je potrebné povedať, že usmernenia v otázke zvažovania počtu prifažujúcich a poľahčujúcich okolností a možnosti vzatia do úvahy „určitých objektívnych faktorov ako naprí-

³⁶ — Napríklad, keď sa vezme do úvahy skutočnosť, že „veľké podniky majú obvyčajne právnické a ekonomické znalosti a infraštruktúru, ktorá im umožní ľahšie rozpoznať, či ich konanie predstavuje porušenie pravidiel, a byť si vedomí dôsledkov z toho plynúcich podľa zákona o hospodárskej súťaži“ (bod 1 časť A piaty odsek), alebo možno, keď sa vezmú do úvahy „akékoľvek ekonomické alebo finančné výhody odvodené vinníkmi“ a „špecifická charakteristika predmetných podnikov“ [bod 5 písm. b)].

³⁵ — Rozsudok *Musique Diffusion française*, už citovaný, bod 121.

klad špecifický ekonomický kontext, akékoľvek ekonomické alebo finančné výhody získané vinníkmi... špecifická charakteristika predmetných podnikov..." [bod 5 písm. b)], výslovne stanovujú, že výška pokuty má byť určená, ako požaduje ustálená judikatúra, s prihliadnutím na špecifické okolnosti prípadu, ako aj na kontext porušenia.³⁷

výška pokuty vypočítaná podľa tejto metódy (základná výška zvýšená alebo znížená na percentuálnom základe) nesmie v žiadnom prípade prekročiť 10 % celosvetového obratu daných podnikov"³⁸ Inými slovami, v otázke prekročenia danej maximálnej výšky usmernenia ani nepridávajú, ani nezmenšujú to, čo už bolo stanovené nariadením č. 17.

75. Usmernenia teda vykazujú flexibilitu vo viacerých smeroch, umožňujú tak Komisii vykonávať svoju právomoc voľnej úvahy v súlade s článkom 15 nariadenia č. 17 na základe výkladu judikatúry.

77. Z tohto hľadiska nevidím dôvod odchýliť sa od hodnotenia Súdu prvého stupňa týkajúceho sa zákonnosti usmernení, aj keď diskusiu ešte nie je možné považovať za uzavretú, ako bude vidno ďalej pri skúmaní námietok týkajúcich sa porušenia zásad proporcionality a rovnosti zaobchádzania.

76. Pokiaľ ide ďalej o prekročenie 10 % hranice v priebehu výpočtových operácií a údajných nezákonných dôsledkov tohto, nezdá sa mi, že takáto možnosť sa dá výslovne alebo konkludentne vyvodiť z usmernení. Usmernenia iba odkazujú na maximálnu výšku stanovenú nariadením č. 17, pričom v bode 5 písm. a) jasne stanovujú, že „je samozrejmé, že konečná

c) O určitých špecifických aspektoch námietky

78. V prvom rade je potrebné uviesť dve osobitné námietky týkajúce sa určitých ustanovení usmernení, ktoré vzniesol Isoplus Group.

37 — Pozri napríklad rozsudok *Musique Diffusion française*, už citovaný, bod 106.

38 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

79. i) Po prvé, odvolatelia namietajú, že usmernenia, ktoré stanovujú, že je možné „zvýšiť pokutu s cieľom prekročenia zisku zarobeného nenáležite v dôsledku porušenia pravidiel“ (bod 2 piata zarážka), zavádzajú nové pritažujúce ustanovenia porušujúce článok 15 nariadenia č. 17. Podľa odvolateľov je toto ustanovenie schopné spôsobiť to, že tá istá okolnosť bude vzatá do úvahy dvakrát, keďže podľa postupu uvedeného v usmerneniach zisky z porušenia práva hospodárskej súťaže už boli vzaté do úvahy pri určovaní závažnosti porušenia.

81. Z tohto dôvodu mám dojem, že ani znenie nariadenia č. 17, ani judikatúra Spoločenstva nebránia Komisii, pri výkone širokej miery voľnej úvahy, ktorú Súdny dvor uznal, aby usúdila, že je potrebné zvýšiť základnú sumu na lepšie zohľadnenie prospechu získaného z praktík narušujúcich hospodársku súťaž (teda v prípadoch, keď základná suma výpočtu nepostačuje na odzrkadlenie takého prospechu) pod podmienkou, že ako správne stanovujú usmernenia, je „možné objektívne stanoviť túto výšku“⁴⁰.

80. Zdá sa mi však, že analýza tohto bodu urobená Súdom prvého stupňa je úplne prijateľná.³⁹ Ako je zjavné z judikatúry citovanej Súdom prvého stupňa, výhody, ktoré podniky získali z porušenia práva hospodárskej súťaže, sú súčasťou faktorov, ktoré Komisia môže vziať do úvahy nielen pri hodnotení porušenia, ale aj pri zabezpečení, aby pokuta mala dostatočne odstrašujúci účinok, najmä ako v tomto prípade na správanie, ktoré osobitne poškodzuje fungovanie jednotného trhu. Zabránenie tomu, aby vinníci získali výhodu z porušenia, sa mi zdá byť navyše jeden z hlavných cieľov akéhokoľvek systému pokút.

82. ii) Po druhé, tí istí odvolatelia namietajú, že usmernenia sú nezákonné, lebo druhá zarážka bodu 2 vyžaduje od podniku proti jeho vôli, aby spolupracoval s Komisiou, čo vedie až k tomu, že má vypovedať sám proti sebe pod hrozbou zvýšenia pokuty.

83. To, podľa ich názoru, predstavuje porušenie práv na obhajobu, a najmä práva nesvedčiť sám proti sebe, uznané v oblasti hospodárskej súťaže Súdny dvorom v známom rozsudku Orkem⁴¹.

40 — Bod 2 piata zarážka usmernení.

41 — Rozsudok z 18. októbra 1989, Orkem/Komisia, 374/87, Zb. s. 3283.

39 — Pozri body 454 až 458 napadnutého rozsudku.

84. V tejto súvislosti však musím v prvom rade poznamenať, že bod 2 usmernení sám stanovuje, že Komisia môže zvýšiť základnú sumu pokuty s prihliadnutím na prítážujúce okolnosti ako „odmietnutie spolupracovať alebo pokusy prekážať Komisii pri jej šetrení“.

85. Ďalej, nariadenie č. 17 udeľuje Komisii široké vyšetrovacie právomoci v konaní, ktorého cieľom je preukázať porušenia ustanovení Zmluvy o hospodárskej súťaži. Článok 11 preto umožňuje Komisii požadovať od podniku poskytnutie všetkých potrebných informácií týkajúcich sa skutočností, o ktorých vie, a ak je to potrebné, poskytnúť dokumenty, ktoré vlastní, pokiaľ môžu viesť k preukázaniu, že podnik samotný alebo iný podnik sa správal spôsobom narušujúcim hospodársku súťaž.

86. Je pravda, že v už citovanom rozsudku Orkem Súdny dvor stanovil, že uvedená právomoc požadovať informácie a vyšetrovať nemá byť vykladaná tak, aby porušovali právo podniku na obhajobu. Najmä, „Komisia nemôže žiadať od podniku, aby poskytol odpovede, ktoré by mohli obsahovať pripustenie existencie porušenia z jeho strany, preukázanie čoho prináleží Komisii“⁴².

87. Podľa môjho názoru sa to však nevzťahuje na bod 2 usmernení. Naopak, zdá sa mi, že jeho doslovný význam je úplne zlučiteľný s ustanoveniami nariadenia č. 17, ako aj s významom a dôsledkami rozsudku Orkem.

88. Usmernenia v skutočnosti nestanovujú žiadnu povinnosť podniku obviniť sa alebo preukázať vlastnú vinu; oni iba stanovujú, že pokuta bude zvýšená v prípade, že podnik odmietne akúkoľvek spoluprácu so zamestnancami Komisie alebo reaguje obštrukčne.

89. Ďalej, Súd prvého stupňa správne odkazuje aj na situáciu, ktorú riešil Súdny dvor vo veci Metsä-Serla Sales Oy⁴³, keď stanovil, že „podniku, ktorý popiera stanovisko Komisie, obmedzí svoju spoluprácu na takú mieru, ako vyžaduje nariadenie č. 17, nebude mu z tohto dôvodu uložená zvýšená pokuta“⁴⁴.

90. Z tohto dôvodu usudzujem, že tieto námietky musia byť takisto zamietnuté.

43 — Rozsudok zo 16. novembra 2000, Finnboard/Komisia, C-298/98 I; Zb. s. I-10157.

44 — Tamže, bod 58.

42 — Rozsudok Orkem, už citovaný, bod 35.

2. Odvolacie dôvody týkajúce sa porušenia zásad proporcionality a rovnosti zaobchádzania

91. Väčšina odvolateľov takisto namieta, že rozsudok Súdu prvého stupňa neuznal, že došlo k porušeniu zásad proporcionality a rovnosti zaobchádzania.

92. V tomto smere namietajú proti mechanickosti metódy výpočtu použitej v tomto prípade Komisiou, v dôsledku čoho nebolo možné riadne vziať do úvahy skutočnosti a najmä osobitosti situácie každého podniku vo vzťahu ku kartelu.

93. Táto metóda najmä tým, že používa stanovené sumy, údaje znemožňuje riadne vziať do úvahy obrat podnikov a najmä obrat na relevantnom trhu, hoci jeho hodnotenie bolo vždy osobitne dôležité v judikatúre Súdneho dvora a v rozhodovacej praxi Komisie, s cieľom zabezpečiť dodržanie zásady proporcionality.

94. Z danej judikatúry podľa odvolateľov vyplýva, že základná suma pokuty musí byť

vypočítaná na základe obratu každého jednotlivého podniku, aby to odrážalo jeho veľkosť a hospodársku silu a následne vplyv, ktorý mohol mať na trhu. Je to preto výpočet, ktorého cieľom je „zosobniť“ pokutu vo vzťahu k jednotlivým podnikom a „dať do pomeru“ k ostatným zúčastneným podnikom.

95. Naopak, podľa odvolateľov metóda použitá Komisiou neumožnila správne „zosobniť“ pokutu. Najmä, keď výpočtový postup Komisie dosiahol alebo presiahol maximálnu hranicu 10 % obratu, akékoľvek poopravenie výpočtu (na základe dĺžky trvania porušenia, polahčujúcich okolností, atď.) vykonané nad touto hranicou bolo iba úplne teoretickou operáciou; nemalo to vplyv na výšku pokuty, keďže nakoniec musí byť výška pokuty aj tak znížená pod túto hranicu. A to je úplne v protiklade s judikatúrou Súdneho dvora (najmä rozsudok *Musique Diffusion française*⁴⁵), podľa ktorého sa má výška pokuty určiť s prihliadnutím na všetky relevantné faktory.

96. Napokon, niektorí odvolatelia uvádzajú, že Komisia sa tým, že ako základnú sumu stanovila sumu určenú bez ohľadu na obrat

45 — Rozsudok *Musique Diffusion française*, už citovaný.

predmetných podnikov a v niektorých prípadoch vychádzala od začiatku výpočtu z úrovne presahujúcej 10 % obratu, dopustila diskriminácie malých a stredných podnikov, uložiť im pokuty, ktoré boli príliš vysoké v porovnaní s ich hospodárskou silou. Ďalej namietajú, že pokuty im uložené sú relatívne prísnejšie ako pokuta uložená ABB, ktoré je najväčším podnikom a takisto vodcom kartelu, a že výsledkom toho bolo neodôvodnené diskriminačné zaobchádzanie.

97. Čo sa týka tohto bodu, musím okamžite predbežne uviesť, že hodnotenie adekvátnosti pokuty vo vzťahu k závažnosti a dĺžke trvania porušenia patrí do oblasti neobmedzenej právomoci zverenej Súdu prvého stupňa článkom 17 nariadenia č. 17. Iba Súd prvého stupňa má teda právomoc skúmať spôsob, akým Komisia zhodnotila v každom jednotlivom prípade závažnosť a dĺžku trvania nezákonného správania.⁴⁶

98. V odvolacom konaní sa môže skúmanie Súdneho dvora zamerať iba na preverenie, či Súd prvého stupňa vzal do úvahy právne

správnym spôsobom všetky faktory, ktoré sú podstatné pre hodnotenie porušenia, a či sa nedopustil nesprávneho právneho posúdenia pri skúmaní záležitostí uvádzaných žalobcami.⁴⁷

99. Osobitne, vzhľadom na údajne neproporcionálnu a diskriminačnú povahu pokút, je potrebné uviesť, že nie je úlohou Súdneho dvora nahradiť na základe zásady spravodlivosti svojím vlastným hodnotením hodnotenie Súdu prvého stupňa, ktorý pri výkone svojej neobmedzenej právomoci rozhodol vo veci výšky pokuty uloženej podnikom za porušenie práva Spoločenstva.⁴⁸

100. V tomto prípade sa musí analýza Súdneho dvora obmedziť na preverenie, či sa potvrdením kritérií použitých Komisiou na stanovovanie pokút a preverením alebo dokonca opravou spôsobu, akým boli použité, Súd prvého stupňa nedopustil nesprávneho právneho posúdenia a či rešpektoval zásady proporcionality a rovnosti zaobchádzania, ktorými sa udeľovanie pokút riadi.⁴⁹

46 — Rozsudky zo 17. decembra 1998, Baustahlgebe/Komisia, C-185/95 P, Zb. s. I-8417, bod 126, a z 29. apríla 2004, British Sugar/Komisia, C-359/01 P, Zb. s. I-4933, bod 47.

47 — Rozsudky Ferriere Nord, už citovaný, bod 31, a Baustahlgebe, už citovaný, bod 128.

48 — Rozsudky Baustahlgebe, už citovaný, a British Sugar, už citovaný, bod 48.

49 — Rozsudok zo 7. januára 2004, Aalborg Portland a i./Komisia, spojené veci C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Zb. s. I-123, bod 365.

101. Majúc na pamäti tieto obmedzenia súdneho preskúmania, ktoré môže Súdny dvor vykonať, preskúmam teraz príslušné námietky.

102. Po prvé je nesporné, že Komisia pri určovaní výšky pokút, ktoré sa rozhoduje uložiť za porušenie práva hospodárskej súťaže, musí dodržiavať zásadu proporcionality.

103. V tu skúmanej oblasti táto zásada pôsobí, dá sa povedať v prvom rade, v „absolútnom“ zmysle a odzrkadľuje sa dodržiavaním hranice 10 % celkového obratu uvedenej v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17. Účelom tohto stropu je práve zabezpečiť, aby pokuty neboli neproporcionálne veľkosti podniku, ktorému majú byť uložené.⁵⁰

104. V tomto svetle sa mi zdá nedôvodná námietka, ktorú vzniesli niektorí odvolatelia v prípade opomenutia Komisie vziať do úvahy ich obrat na relevantnom trhu, keď uplatňovali hranicu 10 %. Súhlasím

s analýzou Súdu prvého stupňa, že je ustálenou judikatúrou, že taká hranica musí byť chápaná tak, že sa má uplatniť na *celkový obrat* predmetného podniku — jediný údaj, ktorý môže poskytnúť približnú informáciu o veľkosti a vplyve predmetných podnikov, — a že preto Komisia síce musí dodržať vyššie uvedený strop, ale má širokú mieru voľnej úvahy pri rozhodovaní, do akej miery vezme do úvahy celkový obrat a/alebo obrat na relevantnom trhu.

105. Inými slovami, ak suma celkovej pokuty nepresahuje 10 % celkového obratu odvolateľov počas posledného roku porušovania, pokutu nemožno považovať za neproporcionálnu iba preto, že presahuje obrat dosiahnutý na relevantnom trhu.

106. Rovnako nemožno namietat, ako uvádzajú viacerí odvolatelia, že pokuty sú diskriminačné len preto, že kým v prípade niektorých dotknutých podnikov bolo potrebné znížiť pokutu, aby bola v rozsahu maximálnej hranice 10 %, ten istý postup sa nezopakoval pri podnikoch, v prípade ktorých ten strop nikdy nebol prekročený pri výpočte im uložených pokút. Ako uviedol

50 — Pozri napríklad rozsudok *Musique Diffusion française*, už citovaný, bod 119.

Súd prvého stupňa⁵¹, toto zníženie je priamym a nevyhnutným dôsledkom definitívnej hranice stanovenej nariadením č. 17. Za týchto okolností nemám dojem, že by zníženie pokuty iba z uvedeného dôvodu bolo príčinou diskriminačnej povahy výšky pokuty, ktorá bola zákonne určená⁵².

šenia spoločne dopustia viaceré podniky, požiadavka proporcionality znamená, že v prípade stanovovania pokuty je potrebné skúmať „relatívnu závažnosť účasti každého podniku“⁵³.

107. To však neznamená, že takáto mechanickosť nemôže mať vplyv na zásadu proporcionality, keď sa na túto zásadu nepozrieme v absolútnom, ale skôr v „relatívnom“ zmysle, teda že jej úlohou je zabezpečiť, aby pokuta bola „personalizovaná“, a preto proporcionálna k závažnosti porušenia a ostatným okolnostiam, tak subjektívnym, ako aj objektívnym, každého prípadu. Z tohto pohľadu proporcionálna a nediskriminačná povaha pokuty sa neodvodzuje z jednoduchého aritmetického pomeru medzi celkovým obratom za predchádzajúci hospodársky rok, ale skôr zo súboru faktorov, na ktoré som poukázal už skôr (pozri bod 69 vyššie).

109. Tá istá požiadavka platí vo vzťahu k zásade rovnosti zaobchádzania, ktorého porušenie nastane podľa ustálenej judikatúry v prípade, že v podobných situáciách dochádza k rozdielnemu zaobchádzaniu alebo v odlišných situáciách dochádza k takému istému zaobchádzaniu, ibaže by bolo takéto zaobchádzanie objektívne odôvodnené⁵⁴. Z toho na tieto účely vyplýva, že pokuta musí byť rovnaká pre všetky podniky, ktoré sú v tej istej situácii, a že rozdielne správanie nemôže byť potrestané pokutou v rovnakej výške.

108. Tento „relatívny“ aspekt kritéria proporcionality je osobitne dôležitý v prípade kolektívnych porušení, pretože keď sa poru-

110. Ďalej je potrebné sa zaoberať analýzou týchto prípadov Súdom prvého stupňa.

51 — Rozsudok Brugg Rohrsysteme, už citovaný, bod 155.

52 — Iná otázka, ktorú navrhujem zvažiť nižšie (pozri bod 113 a nasl.), sa týka možných dôsledkov prekročenia hranice maximálnej hranice 10 % na zákonnosť pokút, vo vzťahu ku ktorým Komisia musela uplatniť zníženie, aby zostala v tomto limite.

53 — Rozsudok z 8. júla 1999, Hercules Chemicals/Komisía, C-51/92 P, Zb. s. I-4235, bod 10. Pozri takisto rozsudky zo 16. decembra 1975, Suiker Unie a i./Komisia, spojené veci 40/73 až 48/73, 50/73, 54/73 až 56/73, 111/73, 113/73 a 114/73, Zb. s. 1663, bod 623, a Aalborg Portland, už citovaný, bod 92.

54 — Rozsudky z 13. decembra 1984, Sermide, 106/83, Zb. s. 4209, bod 28, a z 28. júla 1990, Hoche, C-174/89, Zb. s. I-2681, bod 25.

111. Napadnuté rozsudky uznali, že kritériá používané Komisiou na určenie výšky pokuty boli výsledkom starostlivej a podrobnej analýzy osobitnej závažnosti porušenia a jeho trvania⁵⁵ a situácie, úlohy a správania sa pokutovaných podnikov, že na určenie základnej sumy pokút Komisia správne vzala do úvahy rozdielnu hospodársku silu účastníkov kartelu tým, že rozdelila podniky do štyroch kategórií „podľa ich relatívnej dôležitosti na relevantnom trhu Spoločenstva“ [*neoficiálny preklad*] (odôvodnenie č. 166 rozhodnutia) a stanovila rôzne základné sumy pre každú kategóriu, že na určenie týchto kategórií „Komisia vzala do úvahy nie iba ich obrat na relevantnom trhu, ale aj relatívnu dôležitosť, ktorú členovia kartelu pripísali každému z nich, ako dokazujú kvóty rozdelené v rámci kartelu... a získané dôkazy a predpoveď na rok 1995...“⁵⁶, čo viedlo k tomu, že rozdelenie podnikov do štyroch kategórií a určenie príslušných základných čiastok bolo objektívne odôvodnené a uplatnené koherentne.⁵⁷

112. Týmto spôsobom Súd prvého stupňa usúdil, že Komisia správne uplatnila tie časti usmernení, ktoré stanovujú, že v prípadoch porušení zahŕňajúcich viaceré podniky, ktoré sa podstatne odlišujú vo veľkosti, sa na základné sumy môže uplatniť zväzovanie výšky pokút, „aby bola zohľadnená špecifická závažnosť, a teda aj reálny dosah porušovania pravidiel každého podniku“ (pozri bod 1A šiesty a siedmy odsek).

113. Pokuty uložené Komisiou a potvrdené Súdom prvého stupňa vyplývali, v krátkosti, zo starostlivej a podrobnej analýzy osobitnej závažnosti porušenia, jeho dĺžky trvania a takisto situácie, úlohy a správania každého pokutovaného podniku.

114. Na základe toho musím povedať, že hoci kritériá uloženia pokút boli dodržané, neznamená to, že je možné povedať, že všetky aspekty spojené s dodržaním zásad proporcionality a zákazu diskriminácie je možné považovať za nesporné.

55 — Okrem toho, vo veci Dansk Rørindustri Súd prvého stupňa rozhodol, že Komisia urobila chybu v hodnotení, keď usúdila, že účastník sa zúčastnil kartelu počas obdobia od apríla do augusta 1994. Súd prvého stupňa však potvrdil výšku pokuty uloženej Komisiou.

56 — Rozsudok LR AF 1998/Komisia, už citovaný, bod 296.

57 — Pozri napríklad rozsudok LR AF 1998/Komisia, bod 304, v ktorom Súd prvého stupňa stanovuje, že pri stanovení základnej čiastky pre podniky patriace do „druhej kategórie“, „vo svetle kritérií... použitých pri hodnotení dôležitosti každého z podnikov na relevantnom trhu... Komisia oprávnene stanovila štartovací bod najmenej dvakrát vyššie ako v prípade podnikov v tretej kategórii“.

115. V napadnutom rozhodnutí, ako Komisia sama uznala, mnohé výpočtové operácie boli vykonané nad maximálnou hranicou 10 % stanovenou článkom 15 ods. 2 naria-

denia č. 17. Komisia prekročila túto hranicu v postupe výpočtu pokút uložených každému z odvolateľov s výnimkou Ke-Kelit Kunststoffwerk, Brugg Rohrsysteme a ABB Asea Brown Boveri. V troch prípadoch (Isoplus Group, LR AF 1998 (Deutschland) a Dansk Rørindustri) Komisia dokonca počítala pokuty zo štartovacieho bodu základnej sumy, ktorá už vtedy presahovala maximálnu hranicu 10 %. A iba pri závere výpočtu, predtým, ako uplatnila oznámenie o spolupráci, pristúpila k zníženiu prechodnej sumy, ku ktorej dospela, aby bola v súlade s hranicou 10 % celkového obratu.

stiky každého prípadu a relatívne postavenie jednotlivých podnikov v rámci kartelu.

118. Kedykoľvek Komisia prekročila hranicu 10 % počas postupu výpočtu, nebolo už možné žiadne prispôsobenie výpočtu (prihliadajúc na dĺžku trvania porušenia, poľahčujúce okolnosti a podobne) nad touto hranicou tak, aby malo akékoľvek konkrétne dosahy na konečnú výšku pokút, ako ukazuje okrem iného tabuľka sumarizujúca čísla, ktoré viedli k danej sume, predložená odvolateľmi.

116. Inými slovami, hranica 10 % stanovená článkom 15 nebola považovaná za hranicu, ktorá nemôže byť prekročená po tom, ako začali výpočtové operácie, ale iba ako konečná hranica na účely „zníženia“ pokuty vo výške, ktorá presahovala túto hranicu.

119. Hoci nie sú tieto pripomienky nedôvodné, nezdáajú sa mi byť dostatočné na vyhoviecie žalobe z dôvodov uvedených nižšie.

117. Podľa niektorých odvolateľov je však taká výpočtová metóda v rozpore s článkom 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a v týchto prípadoch spôsobila porušenie zásad proporcionality a rovnosti zaobchádzania v tom, že v otázke výšky pokút boli iba čiastočne a neúplne dodržané špecifické charakteri-

120. Ani znenie, ani povaha článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 nie sú v protiklade s metódou výpočtu použitou Komisiou. Najmä, ako uviedol Súd prvého stupňa, toto ustanovenie nezakazuje Komisii, aby počas výpočtu výška sumy presahovala 10 % obratu príslušného podniku za predpokladu, že výška prípadne uloženej pokuty nepresahuje maximálnu hranicu.⁵⁸

58 — Pozri rozsudok LR AF 1998, už citovaný, bod 288.

121. V tejto súvislosti sa domnievam, že je dôležité uviesť, že článok 15 ods. 2 definuje výšku pokút v dvoch nasledujúcich a rozdielnych častiach:

- po prvé stanovuje, že Komisia môže uložiť pokuty „od 1 000 do 1 000 000 účtovných jednotiek“, teda stanovuje minimálnu a maximálnu pokutu,
- po druhé umožňuje Komisii prekročiť danú „maximálnu pokutu“ pod podmienkou, že konečná výška pokuty neprekročí „10 % obratu za predchádzajúci hospodársky rok každého z podnikov zúčastnených na porušení“.

122. Z toho vyplývajú dve významné skutočnosti.

123. Po prvé, ako vidno z prvej časti ustanovenia, systém prispôbovania pokút určením pevnej sumy sa nezdá byť úplne cudzí logike nariadenia č. 17.

124. Ďalej v tých prípadoch, kde Komisia považuje za vhodné ísť mimo rozsahu pokút stanovených v prvej časti, druhá časť je venovaná stanoveniu „hranice“, ponechávajúc Komisii voľnosť vzhľadom na všetky ostatné aspekty výpočtu.

125. Takýto systém nevyhnutne zahŕňa prispôbovanie alebo vyrovnávanie takého druhu, na aké sa sťažujú odvolatelia, pretože z hľadiska definície strop predstavuje absolútnu hranicu, ktorá sa uplatňuje automaticky v prípade, že bola dosiahnutá určitá výška, bez ohľadu na akékoľvek kritériá hodnotenia. Ako Komisia uviedla, odvolatelia, na ktorých sa táto hranica uplatnila, dostali pokutu, ktorá je nižšia ako pokuta, ktorú by dostali v prípade, že by neexistoval strop, na základe všetkých okolností porušenia, najmä jeho závažnosti a dĺžky trvania.

126. Opakujem však, tento prístup patrí do schémy stanovenej nariadením č. 17. To, čo odvolatelia opisujú ako neproporcionálne a/alebo diskriminačné výsledky postupu výpočtu vykonaného Komisiou, nie je v skutočnosti nič iné ako nevyhnutné dôsledky uplatňovania hranice 10 %.

127. Z tohto hľadiska teda Komisii nie je možné nič vyčítať, keď sa skonštatovalo, že

v takých situáciách, akými sú skúmané situácie, Komisia i) správne zhodnotila závažnosť, dĺžku trvania a iné okolnosti porušenia a ii) udržala konečnú výšku pokút v rámci hranice 10 % celkového obratu jednotlivých podnikov.

128. V súlade s tým musím uzavrieť, že tieto opravné prostriedky nemajú oporu v súčasnosti platnom právnom rámci.

129. Ďalej však musím povedať, že doteraz vykonané skúmanie ukazuje, že metóda výpočtu použitá Komisiou nie je úplne bez rizika, čo sa týka spravodlivosti systému.

130. Nezdá sa mi byť úplne v súlade s požiadavkami individualizácie a progresívnosti „pokuty“ — dvoch zásad kardinálnej dôležitosti v akomkoľvek systéme pokút, v trestnej ako aj správnej oblasti — že, tak ako v týchto prípadoch, niektoré výpočtové operácie sú v podstate formálne a abstraktné z hľadiska ich povahy, a preto nemajú konkrétne dosahy na konečnú výšku pokuty. Takisto nemôže byť ignorovaná skutočnosť, že z tých istých dôvodov nebolo možné

úplne dosiahnuť cieľ väčšej transparentnosti sledovaných usmerneniami.

131. Dodávam, že tieto situácie nie sú v skutočnosti výnimočné a naozaj existuje riziko, že sa stanú častejšími. Keď boli roku 1998 prijaté usmernenia, politika Komisie týkajúca sa pokút za porušenia práva hospodárskej súťaže vstúpila do novej fázy, ktorá z dôvodov, ktoré mi neprináleží posudzovať, je iste prísnejšia a viedla k zvýšeniu ukladania pokút, najmä za vážnejšie porušenia. Navyše, toto sprísnenie odvodené z metódy výpočtu založenej na pevnej sume má schopnosť najviac postihnúť malé a stredné podniky⁵⁹.

132. V krátkosti, vzniká nová situácia, ktorá je problematickejšia, ako bol prípad, keď

59 — V tejto súvislosti je potrebné poznamenať, že presne pre tie isté dôvody sa Nederlandse Mededingingsautoriteit (orgán dozoru nad hospodárskou súťažou v Holandsku) v prijatých usmerneniach pre určenie pokút výslovne odchytil od línie vytýčenej Komisiou: „With regard to fines for infringements of the Competition Act, the Director-General of NMa is of the opinion that the Guidelines drawn up by the European Commission cannot be taken as the point of departure without adaptation. The European Commission uses categories of infringements, in accordance with the aforementioned Guidelines, to which fixed fines apply. A disadvantage of a system of fixed fines is that small undertakings are affected relatively more harshly than larger undertakings (which often operate internationally). The policy of the Director-General of NMa with regard to fines must be applicable both to (very) large undertakings and to small and medium-sized undertakings, without losing the intended preventive effect, on the one hand, and generating disproportionate results, on the other.“ [Čo sa týka pokút za porušenie zákona o hospodárskej súťaži, generálny riaditeľ NMa je toho názoru, že usmernenia prijaté Európskou komisiou nemôžu byť prevzaté ako východiskový bod bez toho, aby boli prispôbené. Európska komisia používa kategórie porušení, v súlade s vyššie uvedenými usmerneniami, na ktoré sa uplatňujú pevné pokuty. Nevýhoda systému pevných pokút je v tom, že malé podniky sú tým dotknuté tvršie ako väčšie podniky (ktoré často podnikajú na medzinárodnej úrovni). Politika generálneho riaditeľa NMa, čo sa týka pokút, sa musí uplatňovať aj na (veľmi) veľké podniky a na malé a stredné podniky bez toho, aby strácala zamýšľaný preventívny účinok na jednej strane a aby spôsobovala neprimerané výsledky na druhej strane.] *[neoficiálny preklad]* (Richtsoeren boeteoetmeting — met betrekking tot het opleggen van boetes ingevolge artikel 57 van de Mededingingswet, 19. decembra 2001, bod 5).

metóda používaná Komisiou v zásade nebola obmedzená hranicou 10 % celkového obratu v postupe výpočtu, takže výška pokuty mohla byť stanovená tak, aby jednoduchšie a okamžite odrážala všetky skutočnosti prípadu.

To podľa odvolateľov porušilo ich legitímnu dôveru týkajúcu sa skoršej praxe výpočtu pokút, ktorá prihliadala na obrat podniku na relevantnom trhu.

133. Potom je nutné položiť si otázku, či vyššie uvedené dôsledky nového trendu v politike týkajúcej sa pokút nevytvárajú potrebu uberať sa trochu iným smerom na zabezpečenie toho, aby bolo možné v každom prípade zaručiť výsledky, ktoré sú v súlade so všeobecnými požiadavkami primeranosti a spravodlivosti.

135. Podľa odvolateľov, aj keby pripustili — čo však nerobia —, že Komisia bola oprávnená zmeniť takúto prax, mala informovať podniky o svojich zámeroch a poskytnúť primerané uvedenie dôvodov, ktoré ju viedli k tejto zmene.

3. Odvolacie dôvody založené na porušení zásad ochrany legitímnej dôvery a zákazu retroaktivity

a) O porušení zásady ochrany legitímnej dôvery

134. Väčšina odvolateľov sa sťažuje, že napadnuté rozhodnutie na nich uplatnilo usmernenia, hoci porušovanie začalo dávno predtým, ako boli tieto usmernenia vydané.

136. Ďalej je v tomto spore porušenie zásady ochrany legitímnej dôvery ešte závažnejšie v tom, že odvolatelia sa rozhodli spolupracovať s Komisiou a ich rozhodnutie urobiť tak bolo ovplyvnené práve prosperom, ktorý očakávali, že získajú uplatnením oznámenia o spolupráci a predchádzajúcou praxou výpočtu pokút.

137. Musím hneď povedať, že mám vážne pochybnosti týkajúce sa spojenia, ktoré odvolatelia uvádzajú, medzi oznámením o spolupráci a výškou pokút uložených Komisiou, ktoré sú predmetom tohto sporu.

138. Je pravdou, že v bode E číslo 3 dotknutého oznámenia Komisia stanovuje, že „si je vedomá, že toto oznámenie vytvorí legitímnu dôveru, na ktorú sa podniky môžu spoľahnúť pri odhalovaní existencie kartelu Komisii“ [neoficiálny preklad]. Zdá sa mi však jasné, že akákoľvek legitímna dôvera, ktorú mali odvolatelia z dôvodu oznámenia, sa môže vzťahovať iba k spôsobom zníženia, ktoré môžu nastať v prípade spolupráce, a nie na výšku pokuty, „ktorá by im inak bola uložená [neoficiálny preklad]“⁶⁰, alebo na metódu výpočtu použitej na jej určenie.

139. Ako správne uviedla Komisia okrem iného na pojednávaní, oznámenie o spolupráci neobsahuje odkaz na výšku pokút, ktoré by boli uložené, keby nedošlo k spolupráci. Oznámenie takisto neobsahuje žiadny odkaz na postupy, ktoré by Komisia mala dodržiavať pri určovaní pokút uložených podnikom, ktoré porušili článok 81 ES.

140. Konkrétne, bod A číslo 5 oznámenia jasne stanovuje, že spolupráca podniku so zamestnancami Komisie je iba jedným z mnohých faktorov, ktoré Komisia môže vziať do úvahy pri stanovovaní výšky pokuty.

141. Rozhodujúci význam na podporu môjho odôvodnenia tu má, podľa môjho názoru, zvyšok bodu A čísla 3 oznámenia, ktorý uvádza, že jeho účelom je stanoviť „podmienky, za ktorých podnikom spolupracujúcim s Komisiou počas šetrenia v karteli nemusí byť uložená pokuta alebo im môže byť znížená pokuta, ktorá by im inak bola uložená“ [neoficiálny preklad].

142. Ďalej, je potrebné zväziť, či uplatnením novej metódy výpočtu pokút uvedenej v usmerneniach Komisia narušila legitímnu dôveru odvolateľov.

143. Odvolatelia správne pritahujú pozornosť na skutočnosť, že keď sa inštitúcia Spoločenstva v zásade pridáva v priebehu času určitej praxe, môže to spôsobiť dôvodné a legitímne očakávania, ktoré právo Spoločenstva musí ochraňovať.

144. V tejto súvislosti odkazujú na vec Ferriere San Carlo z roku 1987⁶¹, v ktorej, vydajúc rozsudok o zákonnosti rozhodnutia, ktorým Komisia vytýkala spoločnosti Ferriere San Carlo prekročenie podielu na kvóte

60 — Oznámenie o spolupráci, bod A čísla 1 až 3.

61 — Rozsudok z 12. novembra 1987, Ferriere San Carlo/Komisia, 344/85, Zb. s. 4435.

betónových zosilňujúcich valcov, ktoré mohli byť dodané na trh Spoločenstva podľa skoršieho rozhodnutia Komisie, Súdny dvor vyhovel žalobe, pričom stanovil, že správanie Komisie bolo v rozpore s jej dovtedajšou praxou v predchádzajúcich dvoch rokoch, ktorá viedla k tolerancii dodávok zosilňujúcich valcov v objemoch prekračujúcich objemy stanovené Spoločenstvom.

145. Na základe tohto precedensu odvolatelia uvádzajú, že takisto v tomto prípade ich legitímna dôvera v skutočnosť, že Komisia sa bude pridržiavať svojej praxe týkajúcej sa výpočtu pokút, by mala byť takisto chránená. V tomto prípade, ako tvrdia, Komisia nikdy neinformovala podniky o svojom zámere uplatniť novú metódu výpočtu pokút obsiahnutých v usmerneniach, a preto sa nepridržiavať praxe z minulosti.

146. Musím však namietat, že odvolatelia zabúdajú, že Súdny dvor takisto stanovil, že na zásadu ochrany legitímnej dôvery je možné sa spoliehať iba v prípade, ak zmena v správnej praxi nemôže byť predvídaná „prezieravým a obozretným podnikateľom“⁶².

62 — Rozsudok z 15. apríla 1997, *Irish Farmers Association a i.*, C-22/94, Zb. s. I-1809, bod 2, pozri takisto rozsudok z 11. marca 1987, *Van den Bergh en Jurgens/Komisija*, 265/85, Zb. s. 1155, bod 44.

147. Je preto potrebné stanoviť, či zmena metódy výpočtu pokút, ako ju uplatňuje Komisia v usmerneniach, bola predvídateľná „prezieravými a obozretnými“ podnikateľmi.

148. Podľa môjho názoru odpoveď na túto otázku je spojená s tým, čo som už skôr povedal o zákonnosti usmernení.

149. Zdá sa mi, inými slovami, že Komisia nemôže byť kritizovaná za to, že narušila legitímnu dôveru odvolateľov iba preto, že si vybrala prísnejší prístup pri určovaní pokút, alebo za to, že prijala novú metódu ich výpočtu, ale zotrvala zároveň v rámci pravidiel stanovených v nariadení č. 17.

150. Usudzujem, že prezieravý a obozretný podnikateľ mohol dôvodne predvídať, že buď všeobecná výška pokút môže byť zvýšená, alebo alternatívne, že Komisia môže v rámci rozsahu právomoci voľnej úvahy zverenej jej článkom 15 nariadenia č. 17 prijať model na výpočet pokút v súlade s ustanoveniami sekundárneho práva Spoločenstva.

151. Je potrebné totiž zdôrazniť, že je ustálenou judikatúrou Súdneho dvora, že „... hoci ochrana legitímnej dôvery je jednou zo základných zásad Spoločenstva, podnikatelia nemôžu mať legitímnu dôveru, že existujúca situácia, ktorá môže byť zmenená inštitúciami Spoločenstva pri výkone ich právomoci voľnej úvahy, bude trvať nezmenená“⁶³.

152. Pokiaľ ide o tu spomínané oblasti, Súdny dvor uznal, že Komisia je oprávnená podľa svojej úvahy zvýšiť všeobecnú výšku pokút ukladaných za porušenie hospodárskej súťaže v práve Spoločenstva, stanoviac, že „skutočnosť, že Komisia v minulosti uložila pokuty určitej výšky za určité typy porušenia, neznamená, že jej to bráni zvýšiť túto výšku v rámci hraníc uvedených v nariadení č. 17, ak je to potrebné na zabezpečenie uplatňovania politiky Spoločenstva v oblasti hospodárskej súťaže. Naopak, riadne uplatňovanie pravidiel Spoločenstva týkajúcich sa hospodárskej súťaže vyžaduje, aby Komisia mohla kedykoľvek prispôbiť výšku pokút potrebám tejto politiky“⁶⁴.

153. V tom istom rozsudku Súdny dvor takisto stanovil, že Komisia nebola povinná uviesť v oznámení o výhradách svoj úmysel

zmeniť politiku týkajúcu sa všeobecnej výšky pokút, keďže „takáto voľba zmeny závisí od všeobecných zámerov politiky hospodárskej súťaže, ktorá nie je v priamom vzťahu s osobitnými okolnosťami týchto prípadov“⁶⁵.

154. Aj tak však musím povedať, že Komisia nezabudla upozorniť hospodárske subjekty na možné zvýšenie výšky pokút a na odstrašujúci účinok pokút.⁶⁶ Z toho vyplýva, že tieto hospodárske subjekty boli oboznámené s úmyslami Komisie v tomto smere.

155. To ma vedie k záveru, že v tomto prípade nedošlo k porušeniu legitímnej dôvery odvolateľov.

b) O porušení zásady zákazu retroaktivity

156. Ako som uviedol, odvolatelia takisto tvrdia, že došlo k porušeniu zásady zákazu retroaktivity pokút.

63 — Rozsudok zo 14. februára 1990, Delacre, 350/88, Zb. s. I-395, bod 33.

64 — Rozsudok Musique Diffusion française, už citovaný, bod 109.

65 — Rozsudok Musique Diffusion française, už citovaný, bod 22.

66 — Pozri XXI správu o politike hospodárskej súťaže, s. 120.

157. V tejto súvislosti odvolatelia súhlasia s tým, čo Súd prvého stupňa uviedol v napadnutých rozsudkoch, konkrétne, že pokuty uložené podniku za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže musia zodpovedať tým, ktoré sa uplatňovali v čase, keď došlo k porušeniu.

160. Z týchto dôvodov si myslím, že je jasné, že porušenie zásady zákazu retroaktivity je možné uznať len v tom rozsahu, v akom pokuty uložené odvolateľom presahujú hranice a nie sú v súlade so systémom definovaným článkom 15.

161. To však nie je tento prípad.

158. Podľa ich názoru však Komisia porušila túto zásadu nepridržaním sa dovtedajšej praxe výpočtu pokút, čo spôsobilo, že konečná výška pokút sa ukázala ako oveľa vyššia.

162. Ako som už skôr uviedol, usmernenia Komisie dodržiavajú systém zavedený týmto ustanovením a sú s ním naďalej v súlade.

163. Hoci sa metóda uvedená v usmereniach dodržiava, výpočet pokút je naďalej založený na dvoch kritériách uvedených v článku 15 ods. 2, konkrétne závažnosť porušenia a dĺžka jeho trvania pri súčasnom dodržaní maximálnej hranice 10 % obratu každého zúčastneného podniku.

159. Z mojej strany by som mal uviesť, že systém pokút, ktoré sa uplatňovali, keď dochádzalo k predmetným porušeniam, nepredstavoval, ako tvrdia odvolatelia, rozhodovacia prax Komisie, ale bol stanovený v článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17. Je to výlučne toto ustanovenie, ktoré uvádza kritériá a parametre, ktoré Komisia musí vziať do úvahy na účely výpočtu pokút.

164. Takisto nemôže byť akékoľvek porušenie zásady zákazu retroaktivity vyvozené z jednoduchého zvýšenia pokút. V tomto

smere platia úvahy vyjadrené vyššie, najmä tá, že Komisia má právomoc voľnej úvahy v danom smere tak, že v otázke hospodárskej súťaže môže zvýšiť a znížiť prísnosť pokút za predpokladu, že zostane v rámci všeobecného právneho rámca platného v čase, keď došlo k trestaným porušeniam.

v oznámení o výhradách neuviedla žiadnu informáciu, na základe ktorej by bolo možné predpokladať zavedenie novej politiky na výpočet pokút. V priebehu správneho konania teda odvolatelia nemali príležitosť podať akékoľvek námietky k uplatňovaniu nových usmernení.

165. V tomto prípade teda Komisia nemôže byť obvinená z porušenia zásady zákazu retroaktivity, pretože hoci uplatňovala metódu výpočtu uvedenú v usmerneniach, zostala v rámci hraníc stanovených článkom 15 nariadenia č. 17.

167. V odpovedi na tieto výhrady Komisia v podstate uvádza, že nemá povinnosť dávať presné informácie podnikom, v ktorých prebieha šetrenie z dôvodu porušenia pravidiel hospodárskej súťaže, o metóde, ktorú má v úmysle uplatniť na výpočet pokút, alebo poskytnúť akúkoľvek informáciu týkajúcu sa novej výšky pokút.

4. Odvolacie dôvody týkajúce sa porušenia práv na obhajobu

166. Všetci odvolatelia okrem ABB uvádzajú, že Súd prvého stupňa sa dopustil nesprávneho posúdenia, keď vyslovil, že ich právo byť vypočutý neznamenal, že by im Komisia mala oznámiť v správnom konaní, že má úmysel uplatniť nové usmernenia na výpočet pokút. Toto opomenutie by malo byť o to závažnejšie, že usmernenia podstatne zmenili dovtedy platné právo a zahŕňali značné zvýšenie výšky pokút. Komisia však

168. Zdá sa mi, že Komisia neporušila právo odvolateľov na obhajobu, a najmä nie ich právo byť vypočutý vo vzťahu k určeniu výšky pokút.

169. Stačí sa odvolať na judikatúru Súdneho dvora, správne citovanú Súdom prvého stupňa, podľa ktorej povinnosť vypočúť podniky je splnená, keď Komisia výslovné vyhlási v oznámení o výhradách, že zväží, či je primerané uložiť pokuty podnikom,

a uvedie hlavné faktické a právne okolnosti, ktoré môžu viesť k uloženiu pokuty, akými sú závažnosť a dĺžka trvania údajného porušenia, a či bolo alebo nebolo porušenie spáchané zámerné alebo nedbanlivo.⁶⁷

pripade povinnosť špecifikovať spôsob, akým sa chystá zvážiť každý z faktorov pri výpočte výšky pokút alebo povinnosť poskytnúť informácie týkajúce sa výšky pokút⁶⁹.

170. Ako však Súd prvého stupňa uviedol v napadnutých rozsudkoch⁶⁸, Komisia špecifikovala v oznámení o výhradách skutkové a právne okolnosti, o ktoré sa opierala pri stanovení výšky pokuty: skutočnosť, že porušenie bolo veľmi závažným porušením, dĺžka trvania porušenia, ktoré chcela pripísať každému podniku, okolnosti, ktoré bolo možné považovať za pritažujúce okolnosti, a ostatné faktory, ktoré vzala do úvahy pri určovaní pokút, ako je úloha, ktorú mal každý podnik v karteli, jeho hospodársku silu na relevantnom trhu atď.

172. Takisto musím uviesť, že podľa Súdneho dvora Komisia nie je povinná uviesť v oznámení o výhradách zámer zmeniť svoju politiku týkajúcu sa všeobecnej výšky pokút⁷⁰.

173. Vo svetle vyššie uvedeného navrhujem Súdnemu dvoru, aby zamietol tento odvolací dôvod.

171. V tomto smere Komisia riadne dodržala právo podniku byť vypočutý vo vzťahu k uloženiu pokút a vo vzťahu ku každému z faktorov, ktoré mala v úmysle vziať do úvahy pri určovaní výšky pokút. Podľa judikatúry dodržanie tohto práva nekladie žiadnu ďalšiu povinnosť Komisii a v žiadnom

5. Odvolacie dôvody týkajúce sa porušenia povinnosti uviesť dôvody vedúce k určeniu výšky pokuty

174. Niektorí odvolatelia (najmä Ke-Kelit, LR AF 1998 a LR AF GmbH) tvrdia, že Súd prvého stupňa sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď usúdil, že roz-

67 — Rozsudok *Musique Diffusion française*, už citovaný, bod 21. Pozri aj rozsudok *Michelin/Komisia*, už citovaný, body 19 a 20.

68 — Pozri napríklad rozsudok LR AF 1998, už citovaný, body 201 až 203.

69 — Rozsudky *Musique Diffusion française*, už citovaný, bod 21, a *Michelin*, už citovaný, bod 19.

70 — Rozsudok *Musique Diffusion française*, už citovaný, bod 22.

hodnutie Komisie obsahovalo primerané uvedenie dôvodov vedúcich k určeniu pokút, a teda že Komisia neporušila článok 253 ES. Podľa ich názoru, naopak, by Komisia mala odôvodniť svoje rozhodnutie odchyľujúce sa od jej predchádzajúcej praxe — pozostávajúcej z určenia pokút podľa obratu na relevantnom trhu — a takisto údajné retroaktívne uplatňovanie usmernení.

175. Hneď musím uviesť, že aj keď neprihliadneme na závery, ktoré som uviedol vyššie, týkajúce sa námietok o legitímnej dôvere a zákaze retroaktivity, domnievam sa, že tento odvolací dôvod nie je dôvodný.

176. Postačuje uviesť iba toľko, že podľa ustálenej judikatúry povinnosť odôvodniť metódu výpočtu pokút je splnená, keď Komisia uvedie faktory, ktoré jej umožnili určiť závažnosť porušenia a dĺžku jeho trvania⁷¹, čím je dosiahnutý súlad s druhým pododsekom článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17, podľa ktorého „pri stanovení pokuty sa bude posudzovať jednak závažnosť porušenia a tiež jeho trvanie“.

Teda iba ak tieto elementy chýbajú, bude rozhodnutie napadnuteľné pre nedostatočné odôvodnenie.

177. Čo sa týka ďalej rozhodnutí, ktorými boli uložené pokuty rôznym podnikom, Súd prvého stupňa v napadnutých rozsudkoch⁷² správne uviedol, že za takýchto okolností rozsah povinnosti uviesť dôvody musí byť stanovený najmä vo svetle skutočnosti, že závažnosť porušení musí byť určená odkázaním na viaceré faktory, akými sú — ale nie výlučne — osobitné okolnosti prípadu, jeho kontext a odstrašujúci účinok pokút.⁷³

178. Podľa môjho názoru Súd prvého stupňa správne uviedol, že Komisia splnila tieto požiadavky. Osobitne uviedol pre každého z odvolateľov, že rozhodnutie Komisie obsahovalo relevantné a dostatočné uvedenie kritérií, ktoré boli vzaté do úvahy na určenie závažnosti a dĺžky trvania porušenia.⁷⁴

179. Ako Súd prvého stupňa správne uviedol, „aj za predpokladu, že vo vzťahu k výške

71 — Rozsudky zo 16. novembra 2000, Sarrió/Komisia, C-291/98 P, Zb. s. I-9991, bod 73; Cascades/Komisia, C-279/98 P, Zb. s. I-9693, bod 43, a rozsudok z 15. októbra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij NV(LVM) a I./Komisia, spojené veci C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Zb. s. I-8375, bod 463.

72 — Pozri napríklad rozsudok LR AF 1998, už citovaný, bod 378.

73 — Uznesenie z 25. marca 1996, SPO a I./Komisia, C-137/95 P, Zb. s. I-1611, bod 54.

74 — Pozri rozsudky Súdu prvého stupňa Lägstor Röi, už citovaný, bod 372, Ke-Kelit, už citovaný, bod 203, a LR AF 1998, už citovaný, bod 383.

pokút rozhodnutie predstavuje podstatné zvýšenie v porovnaní s predchádzajúcimi rozhodnutiami, Komisia... *takmer explicitne* uviedla svoje dôvody na určenie výšky pokuty odvolateľa na takej úrovni⁷⁵, odvolávajúc sa na osobitnú závažnosť porušenia, dĺžku jeho trvania, prítomnosť priťažujúcich a/alebo poľahčujúcich okolností, veľkosť podnikov, úlohu, ktorú zohral každý podnik v karteli, a uplatňovanie oznámenia o spolupráci.

180. Inými slovami, rozhodnutie Komisie obsahuje všetky kritériá, ktoré používala pri určovaní pokút.

181. Odvolací dôvod, podľa ktorého údajne dôvody, na ktorých sa zakladá rozhodnutie Komisie, neboli primerane vysvetlené, musí byť preto zamietnutý.

B — Odvolacie dôvody týkajúce sa okolností jednotlivých odvolateľov

182. Odvolatelia potom ďalej uvádzajú množstvo námietok týkajúcich sa ich vlast-

ných špecifických situácií. Na nasledujúcich stranách budem analyzovať tieto námietky, ale nebudem sa venovať tým, ktoré sa mi zdajú byť iba málo relevantné a v prípade ktorých sa mi aj tak zdá byť rozsudok Súdu prvého stupňa absolútne nevyvrátiteľný.

1. Odvolacie dôvody týkajúce sa nesprávneho uplatnenia článku 81 ods. 1 ES vo vzťahu k účasti podniku v karteli

183. i) Isoplus Group uvádza, že Súd prvého stupňa nesprávne uplatnil judikatúru, podľa ktorej, hoci podnik v praxi nezaviedol výsledky rokovaní majúce účinky narušujúce hospodársku súťaž, môže byť aj tak vzatý na zodpovednosť za porušenie, ak sa verejne nedištancoval od toho, čo sa dohodlo na takýchto rokovaníach.

184. Odvolatelia osobitne namietajú proti výroku Súdu prvého stupňa, že na stanovenie, či došlo k porušeniu článku 81 ES, „nie je dôležité,..., či sa predmetný podnik zúčastňuje rokovaní s podnikmi, ktoré majú dominantné postavenie, alebo aspoň hospodársky významnejšie postavenie na trhu“ (bod 224 príslušného rozsudku). Podľa odvolateľov je to presne za týchto okolností, keď by mal byť vzatý do úvahy menší hospodársky význam niektorých účastníkov, pretože je pre nich ťažké verejne sa dištan-

⁷⁵ — Rozsudok Súdu prvého stupňa, LR AF 1998, už citovaný, bod 385. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

covať od rozhodnutí z rokovaní, na ktorých sa takisto zúčastnili podniky s významnejším hospodárskym postavením schopné vyvolať väčší tlak na svojich konkurentov. V týchto situáciách hospodársky „slabšie“ podniky nemôžu byť vzaté na zodpovednosť za porušenie článku 81 ES keď, hoci ich verejne neodmietli, nekonali v súlade s týmito rozhodnutiami prijatými na rokovaní, ktorých účelom je narušovať hospodársku súťaž.

nie sú rovní z hľadiska ich postavenia a funkcie v hospodárstve“⁷⁶ alebo či podnik „hral iba malú úlohu vo vzťahu k prvkom [dohody], na ktorej sa podieľal“⁷⁷.

185. Hneď musím povedať, že oproti tvrdeniu odvolateľov zastávam názor Súdu prvého stupňa, že jeho analýza v plnej miere odpovedá na námietky, ktoré vyjadrili v prvostupňovom konaní.

187. To samozrejme neznamená, že Komisia nie je povinná vziať do úvahy rozdiely medzi účastníkmi v karteli z hľadiska hospodárskej sily alebo že by z týchto rozdielov nemali byť vyvodené dôsledky. Znamená to iba to, že tieto faktory nie sú dôležité v počiatočnej fáze, keď sa určuje individuálna zodpovednosť účastníkov kartelu, sú však relevantné na účely zhodnotenia závažnosti porušenia, teda v čase, keď sa určuje pokuta⁷⁸.

186. Dodávam, že keby sa malo vyhovieť výkladu obhajovanému odvolateľmi, výsledkom by bolo, že uplatnenie článku 81 ES by bolo rôzne v závislosti od veľkosti a/alebo hospodárskeho postavenia podniku. Takýto prístup „variabilnej geometrie“ by však bol v rozpore so zásadami práva Spoločenstva v oblasti hospodárskej súťaže v zmysle ustálenej judikatúry Súdneho dvora, podľa ktorej na účely uplatnenia článku 81 ES nie je relevantné, či účastníci dohody „si sú alebo

188. Navyše, ako správne uviedla Komisia, tieto faktory môžu hrať úlohu vtedy, keď bude vnútroštátny súd hodnotiť rozsah zodpovednosti jednotlivých podnikov vo vzťahu k dôsledkom porušenia v občianskom práve⁷⁹.

76 — Rozsudok z 13. júla 1966, Consten a Grundig/Komisia, spojené veci 56/64 a 58/64, Zb. s. 457, konkrétne s. 517.

77 — Rozsudky z 8. júla 1999, Komisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 I, Zb. s. I-4125, bod 90, a Aalborg Portland a I, už citovaný, bod 86.

78 — Pozri napríklad rozsudok Anic Partecipazioni, už citovaný, bod 90.

79 — Rozsudok z 20. septembra 2001, Courage a Crehan, C-453/99, Zb. s. I-6297, bod 35.

189. ii) Brugg Rohrsysteme GmbH (ďalej len „Brugg“) vo svojom prípade uvádza, že Súd prvého stupňa nesprávne považoval za dôkaz jej aktívnej účasti na bojkote Powerpipe skutočnosť, že sa zúčastnila na rokovaní 24. marca 1995, na ktorom bolo rozhodnuté o bojkote.

190. Na podporu tohto tvrdenia sa odvoláva na skutočnosť, že jej jedinou činnosťou je iba opätovný predaj izolovaných potrubí. Z tohto dôvodu nemohla žiadnym spôsobom uplatniť bojkot proti Powerpipe; naopak, bojkot proti Powerpipe mohli účinne vykonať iba podniky vyrábajúce izolované potrubia, ktoré s ňou priamo súťažili.

191. Preto, pokračuje odvolateľ, sa Komisia dopustila omylu, keď usúdila, že by účasť odvolateľa na takom rokovaní mohla predstavovať prirážajúcu okolnosť vedúcu sama osebe k zvýšeniu pokuty o 20 %.

192. Domnievam sa však, že tento názor zachádza príliš ďaleko.

193. Ak by sa tento názor doviedol do krajnosti, znamenalo by to, že by sa nemohla vyvodiť žiadna zodpovednosť za porušenie článku 81 ES voči podnikom, ktoré hoci prejavili svoj súhlas s opatrením obsahujúcim správanie narušujúce hospodársku súťaž, nepodarilo sa im ho v praxi vykonať.

194. Zodpovednosť podniku by potom bola spojená nie s jeho zjavnou vôľou porušiť pravidlá hospodárskej súťaže, ale s jeho skutočnou schopnosťou tak urobiť.

195. Takýto názor však nemá v judikatúre oporu.

196. Postačí, keď uvediem, že v Anic Partecipazioni Súdny dvor stanovil, že podnik porušuje článok 81 ES nie iba keď „mal zámer prispieť vlastným správaním k naplneniu spoločných cieľov“, ale aj keď „vedel o skutočnom správaní, ktoré plánovali alebo vykonali iné podniky s tými istými zámermi alebo... ich mohol dôvodne predpokladať a bol pripravený prevziať toto riziko“⁸⁰.

80 — Rozsudok Anic Partecipazioni, už citovaný, bod 87.

197. Táto judikatúra bola nedávno a konkrétnejšie potvrdená rozsudkom vo veci Aalborg Portland, v ktorom Súdny dvor okrem iného jasne stanovil, že „ako dostatočný dôkaz toho, že sa podnik zúčastnil v karteli, postačuje, keď Komisia preukáže, že sa príslušný podnik zúčastnil na rokovaníach, na ktorých boli uzavreté dohody narušujúce hospodársku súťaž bez toho, že by sa zjavne postavil proti nim. ... Účastník, ktorý mlčky schváli nezákonnú činnosť bez toho, že by sa verejne dištancoval od jej obsahu, alebo bez toho, že by to oznámil správnym orgánom, v skutočnosti podporuje pokračovanie porušovania a bráni jeho odhalienu. Takéto bránenie predstavuje pasívny spôsob účasti na porušení, za ktorý je možné vyvodit' zodpovednosť voči podniku v rámci jednej dohody“.⁸¹

198. Ako správne uviedol Súd prvého stupňa, Brugg mal otvorene vyhlásiť, že neschvaľuje správanie narušujúce hospodársku súťaž, o ktorom sa rozhodlo na stretnutí 24. marca 1995 tak, aby si boli ostatní účastníci vedomí, že neschvaľuje ich správanie, že sa od neho dištancuje a že istotne nie je pripravený prevziať riziká s tým spojené.

199. Ako sme videli, toto sa nestalo.

200. Na záver usudzujem, že odvolacie dôvody uvádzané Isoplus Group a Brugg týkajúce sa nesprávneho uplatnenia článku 81 ods. 1 ES musia byť zamietnuté.

2. Odvolacie dôvody týkajúce sa nevzatia do úvahy poľahčujúcich a pritažujúcich okolností

201. i) Podniky v Isoplus Group potom namietajú, že Súd prvého stupňa im nesprávne odoprel právo na zníženie pokuty na základe bodu D oznámenia o spolupráci.

202. Uvádzajú, že na základe tohto ustanovenia by mala Komisia vždy poskytnúť zníženie pokuty v prípade spolupráce, aj keď je iba čiastočná a obmedzená ako v tomto prípade, keď spolupráca prispela k potvrdeniu existencie porušenia. Navyše, odvolatelia sa sťažujú, že Komisia pri svojom výpočte vzala do úvahy dvakrát pokusy mariť šetrenie: prvýkrát ako pritažujúcu okolnosť, ktorá viedla k zvýšeniu pokuty, a druhýkrát ako dôvod pre neposkytnutie zníženia pokuty podľa oznámenia o spolupráci. Takýmto prístupom podľa nich Komisia

81 — Rozsudok Aalborg Portland a i, už citovaný, bod 81 a nasl.

porušila najmä právo odvolateľov na obhajobu a ich právo na „spravodlivý súdny proces“.

203. V tomto bode však takisto považujem analýzu Súdu prvého stupňa za presvedčivejšiu. Pridám iba niekoľko komentárov týkajúcich sa údajného „dvojitého započítania“ marenia šetrenia zo strany odvolateľov.

204. Po prvé, podľa môjho názoru by Komisia porušila základné práva odvolateľov iba vtedy, keby pripísala odvolateľom jednu a tú istú prirážajúcu okolnosť dvakrát.

205. Ide však o úplne inú situáciu, keď je ako v tomto prípade existencia prirážajúcej okolnosti nezlučiteľná s podmienkami, ktorým podlieha uplatnenie poľahčujúcej okolnosti. V takomto prípade musí byť spolupráca alebo nespolupráca podniku hodnotená ako celok.

206. Rozhodnutie Komisie však ukazuje, že prínos odvolateľov bol skôr čiastočný a obmedzený a v skutočnosti skôr sporný.

Hoci je pravda, že v určitom rozsahu spolupracovali s Komisiou tak, že jej poskytli niektoré dôkazy, ktoré ešte nemala, a pripustili čiastočne ich účasť v karteli, takisto je pravda, že v tom istom čase schválne marili zisťovanie tým, že poskytovali neúplné a sčasti neaktuálne informácie, čím sťažovali šetrenie Komisie. Táto skutočnosť, ako možno vidieť nielen z ducha oznámenia o spolupráci, ale aj z ustálenej judikatúry citovanej Súdom prvého stupňa, môže byť len sotva podľa môjho názoru zlučiteľná s požiadavkou „spolupráce“, ktorá by odvodnila zníženie pokuty.

207. ii) LR AF 1998 sa sťažuje, že Komisia nesprávne vylúčila v jej prípade existenciu poľahčujúcich okolností a že Súd prvého stupňa sa dopustil nesprávneho posúdenia, keď súhlasil s týmto rozhodnutím.

208. Odvolateľ najmä tvrdí, že by mu mala byť znížená uložená pokuta na základe nasledujúcich okolností: a) bol vo vzťahu „podriadenosti“ voči ABB, hlavnému prevádzkovateľovi a jedinej medzinárodnej skupine v oblasti mestského vykurovania a zároveň podniku, ktorý viedol kartel, b) bol obeťou hospodárskeho tlaku, ktorý vyvolával ABB, aby ho prinútil zúčastniť sa

v karteli a uplatniť opatrenia, o ktorých spoločne rozhodli podniky, c) porušenia práva hospodárskej súťaže zo strany ABB bolo omnoho závažnejšie ako porušenie zo strany odvolateľa.

209. Po druhé, LR AF 1998 vytýka Komisii, že nezohľadnila tlak, ktorý ABB vyvolával na iné podniky, a vytýka Súdu prvého stupňa, že podporil Komisiu, keď povedal, že „keď zvažovala výšku pokuty, ktorá bola uložená ABB, tlak, ktorý ABB vyvinul na ostatné podniky, aby ich prinútil vstúpiť do kartelu, bol faktorom, ktorý viedol k zvýšeniu jemu uloženej pokuty“⁸².

210. Podľa odvolateľa nemožno usúdiť, že povinnosť určiť výšku pokuty na základe relevantných faktorov bola dodržaná, keď sa vykonala operácia spočívajúca v tom, že pokuta uložená inému podniku bola prispôsobená.

211. Odvolateľ napokon namieta, že Súd prvého stupňa sa dopustil nesprávneho posúdenia, keď usúdil, že skutočnosť, že odvolateľ zaviedol vnútornú politiku zosúla-

denia s právom Spoločenstva nepredstavuje poľahčujúcu okolnosť odôvodňujúcu zníženie jemu uloženej pokuty.

212. Domnievam sa, že Súd prvého stupňa správne usúdil, že LR AF 1998 nebol oprávnený očakávať, že Komisia rozhodne, že v jeho prípade existujú poľahčujúce okolnosti.

213. Žiadne takéto poľahčujúce okolnosti nemôžu byť podľa môjho názoru odvodené z hospodárskeho nátlaku, ktorý podľa odvolateľa na neho ABB vyvíjal.

214. V tomto smere najmä pripomínam, že usmernenia výslovne nezahŕňajú takýto prípad medzi poľahčujúce okolnosti uvedené v bode 3 usmernení⁸³.

215. Navyše, Komisia podľa môjho názoru správne v danom čase prijala obmedzujúci výklad predmetnej poľahčujúcej okolnosti, a to taký, že sa táto okolnosť uplatňuje v prípadoch, keď účasť podniku na karteli je minimálna, napríklad, keď sa podnik nikdy

82 — Rozsudok LR AF 1998, už citovaný, bod 339.

83 — Bod 3 usmernení stanovuje, že poľahčujúcimi okolnosťami odôvodňujúcimi zníženie pokuty sú: „vylúčne pasívna úloha pri porušení pravidiel alebo úloha „nasledovania môjho vodcu“, nerealizovanie v praxi porušujúcich dohôrov alebo praktík, ukončenie porušovania, akonáhle zasiahne Komisia (konkrétne v prípadoch, keď realizuje kontroly), existencia primeraných pochýbností zo strany podniku o tom, či reštriktívne konanie naozaj predstavuje porušenie, porušenia spáchané ako dôsledok zanedbania si povinností alebo nezámerne, efektívna spolupráca podniku v procese, mimo rámca oznámenia z 18. júla 1996 o neuvažovaní alebo znížení pokút v prípade kartelov, iné“.

nezúčastnil na žiadnom rokovaní kartelu.⁸⁴ Inak by sa musela táto poľahčujúca okolnosť uznávať v prípade všetkých podnikov, ktoré neboli podnecovateľmi a iniciátormi kartelu, čo by príliš rozšírilo rozsah jej uplatňovania.

podniky, aby ich prinútil vstúpiť do kartelu, bol považovaný za faktor vedúci k zvýšeniu pokuty ABB“.

216. V tomto prípade Súd prvého stupňa mohol bez akýchkoľvek pochybností skonštatovať nielen prítomnosť, ale aj aktívnu účasť odvolateľa na početných rokovaniach európskeho kartelu. Skutočnosť, že odvolateľa nútil ABB tak urobiť, nie je relevantná, pretože odvolateľovi nič nebránilo oznámiť takýto tlak vnútroštátnym orgánom hospodárskej súťaže alebo samotnej Komisii podľa článku 3 nariadenia č. 17.

218. Zdá sa mi, že vo svetle čisto individuálnej povahy pokuty nie je možné odôvodniť zníženie výšky pokuty v neprospech hospodárskeho subjektu odkázaním na zodpovedajúce zvýšenie pokuty uloženej inému prevádzkovateľovi.

219. Napriek tomu som však toho názoru, že nesprávne posúdenie Súdu prvého stupňa nie je také, že by spochybňovalo záver, ku ktorému sa dospelo v napadnutom rozhodnutí, a to, že LR AF 1998 nemal právo na žiadne zníženie pokuty. V skutočnosti si myslím, že Komisia správne usúdila, že na ochranu svojho postavenia mal odvolateľ k dispozícii právne prostriedky, ktoré boli efektívnejšie ako účasť na dohode narušujúcej hospodársku súťaž.

217. Menej presvedčivo však vyzerá odôvodnenie Súdu prvého stupňa, keď stanovil, že v každom prípade „Komisia nemôže byť kritizovaná, že by nezohľadnila takýto tlak, pretože keď zvažovala výšku pokuty uloženej ABB, tak tlak, ktorý ABB vyvíjal na iné

220. Napokon, žiadnu dôležitosť nie je možné pripísať skutočnosti, že odvolateľ zaviedol vnútorný program zosúladenia s právom Spoločenstva. V tomto smere plne súhlasím s tým, čo Súd prvého stupňa uviedol v bode 345 napadnutého rozsudku,

84 — Pozri rozhodnutia Komisie zo 7. júna 2000, Amino acid (Ú. v. ES L 152, s. 24), a z 21. novembra 2001, Vitamins (Ú. v. ES L 6, s. 1).

a preto považujem za nadbytočné ďalej sa tomuto venovať.

sú tieto dôvody založené na právnych prvkoch alebo na skutočnostiach, ktoré sa objavili v priebehu konania“.

221. Z týchto dôvodov navrhujem, aby vyššie skúmané odvolacie dôvody boli takisto zamietnuté.

224. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora⁸⁵ sú „novými odvolacími dôvodmi“ tvrdenia uvedené v priebehu konania, o ktorých sa zistí, že nie sú žiadnym spôsobom spojené s predtým rozvinutou právnou argumentáciou.

3. Odvolacie dôvody týkajúce sa porušenia procesných pravidiel

222. Vo svojom prvom odvolacom dôvode sa ABB Asea Brown Boveri Ltd (ďalej len „ABB“) sťažuje, že Súd prvého stupňa sa dopustil nesprávneho posúdenia, keď usúdil, že stanovisko profesora J. Schwarze pripojené k odvolateľovej replike nemá byť vzaté do úvahy, keďže v rozpore s článkom 48 ods. 2 Rokovacieho poriadku Súdu prvého stupňa obsahovalo nové odvolacie dôvody, ktoré neboli uvedené v žalobe.

225. Z judikatúry ďalej vyplýva, že prípustné sú naopak tie tvrdenia, ktoré hoci sú uvedené až v priebehu konania, môžu byť spojené so odvolacími dôvodmi už skôr uvedenými, ak ich priamo alebo implicitne ďalej rozvíjajú.

223. V tejto súvislosti uvádzam, že podľa tohto ustanovenia „uvádzanie nových dôvodov je prípustné počas konania len vtedy, ak

226. Je teda potrebné stanoviť, či tvrdenia uvedené v stanovisku profesora Schwarze sú prirodzeným vývojom odvolacích dôvodov,

⁸⁵ — Rozsudky z 21. decembra 1954, Taliansko/Alta Autoritá, 2/54, Zb. s. 73, bod 6, z 30. septembra 1982, Amylum/Rada, 108/81, Zb. s. 3107, bod 25, zo 4. februára 1997, Belgicko/Komisia, spojené veci C-71/95, C-155/95 a C-271/95, Zb. s. I-687.

ktoré ABB uviedlo vo svojej žalobe na Súde prvého stupňa.

227. Stanovisko profesora Schwarze však v podstate analyzuje, či napadnuté rozhodnutie je v súlade s určitými všeobecnými zásadami práva, ako sú napríklad zásady ochrany legitímnej dôvery, samo-záväznosti verejných orgánov, *estoppel*, správneho úradného postupu a práv na obhajobu.

228. ABB vo svojej žalobe uviedol iba niektoré z týchto zásad. Konkrétne, v bode 44 a nasl. svojej žaloby ABB vytýka Komisii, že uplatnením usmernení retroaktívne narušila legitímnu dôveru ABB v to, že určitá prax týkajúca sa výpočtu pokút bude naďalej pretrvávať, a že nedodržala určité procesné záruky, na ktoré bol odvolateľ oprávnený.

229. V prvej časti svojej žaloby ABB namietal, že počas konania vedúceho k napadnutému rozhodnutiu Komisia porušila jeho právo na obhajobu a jeho právo byť vypočutý.

230. Na druhej strane odvolateľ nikdy nenamietal, že by boli porušené iné zásady, ktorým sa venuje stanovisko profesora Schwarze, konkrétne zásady vlastného obmedzenia verejných orgánov, *estoppel* a správneho úradného postupu.

231. Za týchto okolností mnohé tvrdenia rozvinuté v stanovisku nemôžu byť považované za „nové“.

232. Teda tvrdenia profesora Schwarze nemôžu byť považované za neprípustné na základe toho, že sú uvedené v právnom stanovisku pripojenom k replike. Domnievam sa, že článok 48 nebráni účastníkovi, ktorý chce urobiť nové právne podanie alebo rozvinúť odvolacie dôvody už uvedené skôr (keď je to povolené), opierať sa o stanovisko vypracované právnikom, ktorý nie je súčasťou tímu obhajoby.

233. Z tohto dôvodu sa mi zdá, že v rozpore so záverom Súdu prvého stupňa by sa malo stanovisko profesora Schwarze považovať za prípustné v rozsahu, v akom analyzuje údajné porušenie zásady ochrany legitímnej dôvery a práva odvolateľa na obhajobu.

234. Musím však uviesť, že aj keby tieto časti stanoviska boli pripustené Súdom prvého stupňa, tvrdenia uvedené v ňom by nezmenili závery, ku ktorým dospel Súd prvého stupňa vo vzťahu k týmto zásadám. Názory uvedené profesorom Schwarze nemenia v podstate tvrdenia, na ktorých ABB aj ostatní odvolatelia zakladali údajné porušenie týchto zásad aj v konaní na prvom stupni.

236. Na záver som toho názoru, že žiadna z výhrad odvolateľov sa nepreukázala ako dôvodná, čo znamená, že ich odvolaniam nie je možné vyhovieť.

IV — O trovách

235. Teda, ako som už chcel skôr ukázať, Súd prvého stupňa sa nedopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď zamietol žaloby o údajnom porušení týchto zásad a z toho vyplýva, že predmetnej výhrade nie je možné vyhovieť.

237. Podľa článku 69 ods. 2 rokovacieho poriadku a vzhľadom na závery, ku ktorým som dospel v otázke odmietnutia odvolaní, sa domnievam, že by odvolatelia mali byť zaviazaní na náhradu trov konania.

V — Návrh

238. S prihliadnutím na vyššie uvedené závery navrhujem, aby Súdny dvor:

— zamietol odvolania,

— zaviazal odvolateľov na náhradu trov konania.